

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสุภาพ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย
3. ทักษะการเขียน
4. กลอนสุภาพ
5. แบบฝึกทักษะ
6. แผนการจัดการเรียนรู้
7. กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
8. การหาประสิทธิภาพ
9. ดัชนีประสิทธิผล
10. ความพึงพอใจ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 11.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 11.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พอสรุปได้ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. ม.ป.ป. : 1-4)

ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็น สื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่า ควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

1. การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
2. การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ข้อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์
3. การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ
4. หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย
5. วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีตและความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ข้อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณและพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกลงในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม ไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คุณภาพผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไว้ดังนี้

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ข้อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจัย อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน
2. เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษา เขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่าง ๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชิวประวัติ อัดชีวประวัติและประสบการณ์ต่าง ๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอกสมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิจัย และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ
3. พูดแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจัย ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟังและดู นำข้อคิด ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พูดรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีศิลปะในการพูด พูดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และพูดโน้มน้าวอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด
4. เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ คำทับศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียน

โครงสร้างของประโยครวม ประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ กาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

5. สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

สรุปได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนบทร้อยกรองประเภทต่าง ๆ โดยกำหนดไว้สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย และกำหนดไว้ในคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาทางภาษาอันเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 7 – 19) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยว่า ผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม ในส่วนบทบาทของผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูใหม่ จากบทบาทของผู้บอกความรู้แก่ผู้เรียน เป็นผู้ให้การสนับสนุนการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง แบบโครงงาน แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบสืบสวนสอบสวน แบบอภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น
2. คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน
3. จัดกระบวนการการเรียนรู้ที่มีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เลือกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขดังนี้

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนได้ปฏิบัติเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง ผู้เรียนได้รู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ลักษณะของโครงงานเป็นเรื่องของการศึกษาค้นคว้าทดลอง ตรวจสอบสมมุติฐาน โดยอาศัยการศึกษา วิเคราะห์ ใช้ทักษะกระบวนการ

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการหรือพฤติกรรมที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ผลงาน ความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีของผู้ร่วมงาน เป็นลักษณะการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ชี้กลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเอง และผู้อื่น ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติงานไปใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

3.3 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิด มีวิธีการหลากหลายวิธีการ เช่น การใช้คำถาม การตั้งคำถามโดยการใช้หมวกความคิด 6 ใบ เป็นการใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมที่พัฒนาทักษะความคิดในการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องใช้คำพูดและวิธีการต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดลงมือปฏิบัติ ประเมิน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนางานของตน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรมการอภิปราย การวิเคราะห์ การวิจารณ์ การค้นคว้า การทำโครงการ นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องสอดแทรกคุณธรรมในกระบวนการคิดควบคู่ไปด้วย เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน ความพากเพียร ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนดำเนินชีวิตในอนาคต เพื่อให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

3.4 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ภาษาทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ด้วยการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ในโรงเรียน ในชุมชน เช่น การเล่าเรื่อง การได้วาที การวิจารณ์ การคัดลายมือ การเขียนเรียงความ การทำโครงการ การประกวดการอ่าน การศึกษา ค้นคว้า การแข่งขันตอบคำถาม การอ่านทำนองเสนาะ ฯลฯ เป็นต้น

3.5 การพัฒนาการเรียนรู้หลักการู้ภาษา จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของภาษา และวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย เกิดความตระหนักว่าภาษาไทยมีความสำคัญและมีพลัง กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้หลักการู้ภาษา จำเป็นต้องจัดควบคู่และสัมพันธ์กับกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทุกกิจกรรม

3.6 การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการเรียนรู้เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยในยุคสมัยต่าง ๆ และเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การจัดกิจกรรมจึงควรเน้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อเรียนรู้เนื้อหาสาระด้วยการอ่าน

พิจารณาวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าวรรณกรรมและวรรณคดีอย่างมีเหตุผล มีการนำเสนอความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ข้อคิด และประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การรายงาน การจัดแสดง การสร้างสรรค์วรรณกรรม ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ฯลฯ ทั้งนี้จะเกิดผลทำให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นแนวทางในการผลิตผลงานเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

3.7 การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตศิลปะของภาษาของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจำเป็นต้องให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อการเรียนรู้ เช่น การสัมภาษณ์ การรายงาน การทำโครงงาน การจัดการแสดง เป็นต้น โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาทางภาษา

วิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้เทคนิควิธีการอย่างหลากหลายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและเรียนอย่างมีความสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ที่เรียน เพื่อให้บรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นจะต้องเริ่มที่ตัวครูเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยเลือกใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายและคิดค้นเทคนิคใหม่ๆ นำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข พัฒนามาตามศักยภาพ สามารถบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้

ทักษะการเขียน

การเขียนเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้หรือใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับทักษะการอ่าน การฟัง การดูและการพูด เพราะทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ทักษะการเขียนดีขึ้น

ความหมายของการเขียน

มนทิรา ภักดีณรงค์ (2540 : 30) ให้ความหมายของการเขียนว่า การเขียนเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกรู้คิดของคนออกมาเป็นตัวหนังสือ เพื่อเป็นการสื่อความหมายให้บุคคลอื่นเข้าใจความรู้สึกของตน และการเขียนยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตอีกด้วย

วรรณิ โสุมประยูร (2544 : 139) กล่าวว่า การเขียน หมายถึงการถ่ายทอดความรู้สึกรู้คิด ความต้องการของบุคคลออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ การเขียนเป็นการส่งสารออกมาเป็นภาษาศิลป์

มานพ ถนอมศรี (2546 : 7) กล่าวว่า การเขียนหนังสือเป็นการถ่ายทอดโลกภายใน
สู่โลกภายนอกเพื่อให้เกิดการรับรู้ โดยใช้สื่อตัวอักษร

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2547 : 42) กล่าวว่า การเขียน หมายถึง การถ่ายทอดความคิด
ออกเป็นตัวหนังสือให้ผู้อื่นอ่านเข้าใจ ตลอดจนการเขียนด้วยคำให้สละสลวย ได้ประโยชน์
ตรงตามจุดประสงค์ เป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาฝึกฝนนานกว่าทักษะอื่นๆ เริ่มตั้งแต่การคัดลายมือ
การเขียนตัวหนังสือให้ถูกแบบการสะกดคำให้ถูกต้อง

จากความหมายของการเขียน สรุปได้ว่า การเขียน หมายถึง กระบวนการถ่ายทอด
ความรู้สึนึกคิดของคนเรามาเป็นตัวหนังสือ เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ เพื่อสื่อความหมาย
ให้บุคคลอื่น ได้เข้าใจความรู้สึนึกคิดของคน เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้เขียน

ความสำคัญของการเขียน

การเขียนมีความสำคัญต่อการถ่ายทอดความรู้ ความคิดของมนุษย์ มรดกทางสติปัญญา
ดังมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

กองทัพ เคลือบพนิชกุล (2542 : 124 – 125) สรุปความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในสังคม
2. เป็นเครื่องวัดความเจริญทางค่านิยมทางภาษาของมนุษย์
3. เป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางสติปัญญาของมนุษย์
4. เป็นอาชีพสุจริตที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบัน
5. เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนนักศึกษา
6. เป็นเครื่องจรรโลงใจแก่สังคมมนุษย์ที่จะทำให้เกิดความเพลิดเพลินแก่คนเราทุกเพศ

ทุกวัย

นพดล จันทร์เพ็ญ (2542 : 91) ได้สรุปความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. การเขียนเป็นการสื่อสารของมนุษย์
2. การเขียนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้และสติปัญญาของมนุษย์
3. การเขียนสามารถสร้างความสามัคคีในมนุษยชาติ
4. การเขียนเป็นเครื่องมือระบายออกทางอารมณ์ของมนุษย์
5. การเขียนสามารถทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิต เช่น การเล่าเรียน เป็นต้น

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2544 : 2)

กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า การเขียนเป็นทักษะอย่างหนึ่งในทักษะสี่อย่างของการใช้
ภาษา อันประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทักษะคือความชำนาญ คนที่จะ
เขียนหนังสือให้อ่านเข้าใจ อ่านสนุก จะต้องมี ความชำนาญในการเลือกใช้คำที่ถูกต้อง

มาเรียบเรียงเป็นประโยคที่กะทัดรัด สละสลวย ทั้งยังรู้จักสรรหาถ้อยคำโวหาร และคำอุปมาอุปไมยมาเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นด้วย

วรรณิ โสมประยูร (2544 : 140 – 141) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจและประสบการณ์
2. เป็นการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ของคนซึ่งเคยมีประสบการณ์มาก่อน
3. เป็นการระบายอารมณ์อย่างหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้ผู้เขียนเกิดความรู้สึกกับประสบการณ์ที่ผ่านมา
4. เป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม เช่น การถ่ายทอดจากสมัยหนึ่งไปสู่อีกสมัยหนึ่ง หรือจากชาติหนึ่งไปสู่อีกชาติหนึ่ง
5. เป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้ทุกอย่างต้องอาศัยการเขียน
6. เป็นการสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ต้องการให้รู้เรื่องราว ทำให้รัก ทำให้โกรธ และสร้างหรือทำลายความสัมพันธ์ของคนในชาติ
7. เป็นการแสดงออกซึ่งภูมิปัญญาของผู้เขียน ทำให้รู้ถึงความสามารถของผู้เขียนได้จากวรรณกรรมหรืองานเขียนอื่น ๆ
8. เป็นอาชีพอย่างหนึ่งที่ได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติและเพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นได้
9. การพัฒนาความสามารถบุคลิกส่วนบุคคล ให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการแสดงความรู้สึกและแนวความคิด
10. เป็นการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและสังคม

จากความสำคัญของการเขียนสรุปได้ว่า การเขียนมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสื่อสาร ช่วยในการศึกษาค้นหาหาความรู้และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อันเป็นมรดกทางปัญญาของบุคคลจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง สามารถสร้างสรรค์และจรจรโลงสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการเขียน

การเขียนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ดังนั้นการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเขียนไว้ดังนี้

ทัศนีย์ สุกเมธี (2542 : 34) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการเขียนโดยทั่วไปไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการเขียนที่ถูกต้อง รู้จักใช้ภาษาเขียนที่ดีและถูกต้องตามอักขรวิธีและตามลำดับสากลนิยม

2. เพื่อฝึกให้รู้จักลำดับความคิดและถ่ายทอดความรู้ที่นึกคิดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้อื่นเข้าใจได้

3. ให้รู้จักสังเกตและเลือกเฟ้นถ้อยคำสำนวน โวหาร มาใช้ให้ถูกต้องตามหลักภาษาที่นิยมกัน

4. เพื่อให้เห็นความสำคัญของภาษาเขียนในการติดต่อสื่อความหมายและเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาเขียนและภาษาพูด

5. ส่งเสริมการเขียนหนังสือได้เร็ว อ่านง่าย ชัดเจนและสะอาดเรียบร้อย

6. ส่งเสริมให้มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดความคิดออกเป็นเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายได้อย่างแจ่มแจ้ง

7. ฝึกการเขียน คัดลายมือให้อ่านง่ายชัดเจนสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย

8. ให้รู้จักเขียนเรียงความย่อความ จดหมายและการเขียนประเภทอื่นๆ ที่ควรทราบสามารถเขียนได้ถูกต้องตามแบบแผนและได้ประโยชน์ตรงตามจุดมุ่งหมาย

9. ให้รู้จักลำดับความคิดและสาระสำคัญตลอดจนให้มีศิลปะในการเขียนเพื่อให้เข้าใจง่าย

ผออบ โปษะกฤษณะ (2544 : 52 – 53) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนคล้าย ๆ กันดังนี้

1. เพื่ออธิบายให้ผู้อ่านรู้ว่าอะไรเป็นอะไร เป็นการบอกเล่าให้ทราบ เช่น ความรู้ทางวิชาการ หลักเกณฑ์ ทฤษฎีต่าง ๆ การชี้แจง การประกาศให้ทราบ

2. เพื่อพรรณนาให้ผู้อ่านรู้สึก ได้เห็น ได้ยิน เช่นเดียวกับผู้เขียนรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นการพรรณนาภาพ เสียง รส หรือสัมผัสใด ๆ ก็ตาม

3. เพื่อเปลี่ยนความรู้สึก เปลี่ยนใจหรือเปลี่ยนท่าที ไปตามที่ผู้เขียนต้องการ ชักชวนให้เห็นจริงในเรื่องที่เข้าใจยาก โน้มน้าวให้เห็นด้วยในนโยบายใหม่ เปลี่ยนความคิดจากเรื่องหนึ่งไปอีกรื่องหนึ่ง

4. เพื่อเล่าเรื่องให้ผู้อื่นทราบ เสมือนหนึ่งผู้อ่านได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545 : 54) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนเขียนไว้ดังนี้

1. ฝึกการเขียนคัดลายมือให้อ่านง่าย ชัดเจน สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย

2. ฝึกการเขียนสะกดให้ถูกต้องตามหลักอักขรวิธีและตามพจนานุกรม

3. ฝึกให้รู้จักลำดับความคิดและสามารถถ่ายทอดความรู้ที่นึกคิดออกเป็นตัวหนังสือ

ให้ผู้อื่นเข้าใจได้

4. ให้รู้จักเขียนเรียงความ ข้อความ จดหมายและการเขียนประเภทอื่น ๆ ที่ควรทราบ สามารถเขียนให้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมกันและได้ประโยชน์ตรงตามจุดประสงค์

5. ให้รู้จักสังเกตและเลือกเฟ้นถ้อยคำสำนวน โวหาร มาใช้ให้ถูกต้องตามหลักภาษาที่นิยมกัน

6. ส่งเสริมความเจริญทางจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การเขียนเป็นสื่อในการแสดงออก

ดวงใจ ไทยอุบล (2549 : 14 – 15) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการเขียนไว้ว่า

1. เพื่อการเล่าเรื่อง เช่น การเล่าประวัติ เล่าประสบการณ์ หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ
2. เพื่ออธิบายคำ หรือความ เช่น อธิบายการทำอาหาร อธิบายคำนิยาม
3. เพื่อโฆษณาจูงใจ เช่น การโฆษณาสินค้า การโฆษณาภาพยนตร์
4. เพื่อปลุกใจ เช่น เพลงปลุกใจ บทความปลุกใจให้รักชาติ
5. เพื่อแสดงความคิดเห็น หรือแนะนำ เช่น บทความเสนอแนะ
6. เพื่อสร้างจินตนาการ เช่น การเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย บทร้อยกรอง
7. เพื่อล้อเลียนเสียดสี เช่น บทความล้อเลียนเสียดสีการเมือง เศรษฐกิจ
8. เพื่อประกาศ เช่น ประกาศแจ้งความ ประกาศเชิญชวน
9. เพื่อวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์ข่าว วิเคราะห์บทความ วิเคราะห์วรรณกรรม
10. วิจารณ์ เช่น วิจารณ์หนังสือ วิจารณ์ศิลปะ วิจารณ์ภาพยนตร์
11. เพื่อทำข่าว เช่น การเสนอข่าวการเมือง ข่าวธุรกิจ ข่าวเศรษฐกิจ
12. เพื่อเขียนเฉพาะกิจ เช่น เขียนจดหมาย เขียนการ์ตูน

จากจุดมุ่งหมายของการเขียน สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการเขียนคือเพื่อฝึกฝนทักษะการเขียน ถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ สร้างจินตนาการต่างๆ ตลอดจนแนะนำ ชักชวน วิพากษ์วิจารณ์และการเขียนเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง เช่น เพื่อการศึกษา การบันทึก การเขียนเรื่องสั้น การเขียนบทร้อยกรอง การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบของการเขียน

ในการเขียนนั้นผู้เขียนจะต้องใช้ภาษาและรูปแบบการเขียนที่แสดงถึงความคิด ความรู้สึกให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งมีองค์ประกอบที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

สนิท ฉิมเล็ก (2540 : 181) กล่าวว่า การเขียนมีองค์ประกอบคือ

1. ผู้เขียน (ผู้ส่งสาร) เป็นจุดกำเนิดให้งานเขียนเกิดขึ้น

2. ภาษา (สาร) ภาษาที่ใช้ในการเขียน 3 ระดับ คือ ภาษาเขียน ภาษากึ่งแบบแผน และภาษามีแบบแผน

3. เครื่องมือที่ทำให้เกิดสาร คือ เครื่องเขียน เช่น กระดาษ ปากกา ดินสอ

4. ผู้อ่าน (ผู้รับสาร) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึงคือ เป้าหมายที่ต้องการสื่อให้เข้าใจ

กองทัพ เกลือบพณิชกุล (2542 : 127 – 129) ได้สรุปองค์ประกอบของการเขียนไว้ดังนี้

1. เนื้อหา เป็นเนื้อเรื่องหรือเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ อาจเป็นเหตุการณ์ เรื่องของบุคคล ข้อคิดเห็น จินตนาการ อารมณ์และความรู้สึก ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือประกอบกัน

2. ภาษา เป็นถ้อยคำสำนวนโวหารต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตของไวยากรณ์และตามความนิยมของผู้ใช้ภาษา ภาษานับเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดสำหรับการถ่ายทอด เป็นเรื่องของผู้เขียนจะต้องมีความรอบคอบ ละเอียดอ่อนในการเลือกพินคำ ประโยค สำนวนโวหารต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและรูปแบบ

3. เครื่องหมายวรรคตอน เป็นเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในการเขียนเพื่อช่วยให้ผู้อ่านอ่านได้สะดวก และเป็นการป้องกันความเข้าใจผิดได้อีกด้วย เครื่องหมายวรรคตอนบางชนิดยังช่วยให้สามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกได้ดี ซึ่งจะต้องใช้ให้เหมาะสมแก่เนื้อหาและรูปแบบอย่างระมัดระวัง

4. รูปแบบการเขียนแต่ละประเภทย่อมมีรูปแบบต่างกัน ซึ่งแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

4.1 รูปแบบร้อยแก้ว เป็นการใช้อยู่คำสามัญรวมทั้งราชาศัพท์มาเรียบเรียงเป็นความเรียงทั่วไป เช่น เรียงความ จดหมาย รายงาน เป็นต้น การเขียนในรูปแบบร้อยแก้วนี้ผู้เขียนมีอิสระในการนำถ้อยคำมาเรียบเรียงให้เป็นประโยค เป็นข้อความ โดยอยู่ในแบบ (Form) ที่กำหนด

4.2 รูปแบบร้อยกรอง เป็นการนำเอาถ้อยคำภาษาที่ได้เลือกสรรดีแล้วมาเรียบเรียงให้เข้ารูปแบบตามเกณฑ์ของคำประพันธ์นั้น ๆ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย เป็นต้น การเขียนร้อยกรองนั้นนอกจากผู้เขียนจะต้องมีศิลปะในการใช้ถ้อยคำแล้ว ยังต้องนำคำเหล่านั้นมาเรียบเรียงให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์แต่ละชนิดอีกด้วย

สำลี รัตสุทธิ (2553 : 99) กล่าวว่า การเขียนที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความชัดเจนในการใช้ถ้อยคำ สื่อความหมายได้ตรง
2. ความเรียบง่ายในการใช้ถ้อยคำ ใช้คำธรรมดาที่เข้าใจง่าย ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย

3. ความกระชับ ใช้ถ้อยคำน้อยแต่ให้ความหมายชัดเจนและมีน้ำหนัก
4. ความประทับใจ ใช้ถ้อยคำเร้าความรู้สึกของผู้อ่าน
5. ความไพเราะ เลือกใช้คำที่มีเสียงราบรื่นไพเราะหู
6. การสร้างภาพ ใช้คำที่มองเห็นภาพ สื่อให้เห็นภาพชัดเจน
7. โครงสร้างของประโยค แต่งประโยคให้สอดคล้อง สอดรับกับเหตุการณ์ ประโยคที่แต่งควรเป็นประโยคกระชับและน่าสนใจ ก่อให้เกิดความสงสัยเพราะผู้อ่านจะต้องอ่านไปจนจบ มิฉะนั้นจะไม่เข้าใจเรื่องราว

จากองค์ประกอบของการเขียนกล่าวได้ว่า การเขียนนั้นต้องประกอบด้วยเนื้อหาสาระ รูปแบบการเขียนที่ชัดเจน การใช้ภาษาที่เรียบง่าย กระชับ เลือกใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารที่ถูกต้อง มีเป้าหมายของการเขียนที่ต้องการสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดจินตนาการในการอ่าน

การส่งเสริมความสามารถในการเขียน

ความสามารถในการเขียนจะพัฒนาขึ้นได้ ต้องมีการส่งเสริมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกด้านการเขียนที่ถูกต้อง ซึ่งมีผู้แนะนำไว้ดังนี้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545 : 54 – 56) กล่าวถึงการส่งเสริมการเขียนไว้ดังนี้

1. ฝึกการเขียนคัดลายมือให้อ่านง่าย ชัดเจน สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย
2. การเขียนตัวสะกดให้ถูกต้องตามอักขรวิธีและตามพจนานุกรม
3. ฝึกให้รู้จักลำดับความคิดและความสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ออกเป็นตัวหนังสือให้ผู้อื่นเข้าใจได้
4. ให้รู้จักการเขียนเรียงความ ข้อความ จดหมาย และการเขียนประเภทอื่น ๆ ที่ควรทราบ สามารถเขียนให้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมกัน และได้ประโยชน์ตามจุดประสงค์
5. ให้รู้จักสังเกตและเลือกเห็นถ้อยคำ สำนวนโวหารมาใช้ให้ถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ภาษาที่นิยมกัน
6. ส่งเสริมความเจริญทางจินตนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยใช้การเขียนเป็นสื่อในการแสดงออก การเขียนเป็นทักษะที่ต้องใช้เวลามากกว่าทักษะอื่น ๆ เริ่มตั้งแต่การคัดลายมือ การเขียนตัวหนังสือให้ถูกแบบ การสะกดตัวให้ถูกต้อง การถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นตัวหนังสือให้ผู้อื่นเข้าใจ และเขียนด้วยถ้อยคำที่สละสลวย

กรมวิชาการ (2546 : 316) กล่าวถึงการสนับสนุนให้การเขียนได้ดีโดยสรุปดังนี้

1. ควรมีความรักและความสนใจที่จะเขียน ไม่ย่อท้อที่จะแก้ไข
2. มีการอ่านและการฟังมาก ความพยายามที่จะอ่านและฟังความคิดเห็นของคนอื่น จะช่วยให้ผู้เขียนมีความคิดกว้างขวางและมีข้อมูลพอที่จะเขียนได้

3. รู้จักเก็บบันทึกข้อมูล นักเขียนที่ดีต้องหัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้ รู้จักจดบันทึก เพราะการนำการเขียนที่ดีมาอ้างอิงจะทำให้ข้อเขียนของตนมีน้ำหนัก มีความกระชับชัดเจน น่าสนใจมากขึ้น

4. รู้จักสังเกตและจดจำ การเป็นคนช่างสังเกตจะช่วยให้ผู้เขียนเป็นคนละเอียดอ่อน เข้าใจเลือกสาระและนำมาเขียนให้น่าสนใจมากขึ้น เช่น สังเกตว่าข้อเขียนใดอ่านแล้วเข้าใจง่ายประทับใจ ชื่นชมในตัวผู้เขียน กับพยายามสังเกตและจดจำแนวการเขียนนั้น นำมาพัฒนาเป็นลักษณะการเขียนของตน

5. ฝึกการเขียนบ่อย ๆ จะทำให้ผู้เขียนเกิดความชำนาญในการคิด การเรียบเรียงสาระ ถ้อยคำสำนวน และความพยายามที่จะตรวจสอบภาษาที่ใช้ในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าจะใช้ภาษาใด ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

6. มีนิสัยรักการท่องเที่ยว คนที่ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ย่อมมีประสบการณ์มาก ได้เห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทำให้เกิดความประทับใจ มีข้อมูลพอที่จะเขียนบรรยาย

7. มีมนุษยสัมพันธ์ การมีมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่นที่ต่างฐานะ ต่างความคิด ต่างประเพณี ต่างวัฒนธรรมกันทำให้ผู้นั้นเข้าใจโลก เข้าใจคน ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นบทเรียน ข้อคิด หรือเตือนใจ ทำให้สามารถนำเหตุการณ์จากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นมาเป็นข้อมูลในการเขียนได้

ศิวกานต์ ปทุมสูติ (2547 : 16 – 17) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมความสามารถในการเขียนไว้ว่า ควรมีการน้อมนำจิตใจของผู้เรียนให้กระทำไปด้วยความรักและความรู้สึกมีความสุข เริ่มจากการฝึกเขียนจากความรู้สึกนึกคิด โดยไม่ต้องเดินคิดหรือแสวงรู้สึก การฝึกเขียนจากประสบการณ์ และสิ่งที่พบเห็น เพราะสิ่งที่คนเราได้รับประสบการณ์หรือพบสัมผัสจริงจะทำให้สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมจริง และการฝึกเขียนจากจินตนาการซึ่งต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่มุ่งกระทำอย่างฟุ้งฝันโดยไร้แก่นประสบการณ์และความคิดความรู้สึกที่เป็นจริง

ดวงใจ ไทยอุบุญ (2549 : 17) กล่าวถึงการส่งเสริมความสามารถในการเขียนไว้ว่า ทักษะการเขียนเกิดจากการฝึกฝนและต้องทำอย่างเป็นระบบคือ

1. ต้องฝึกอย่างสม่ำเสมอ
2. ต้องใช้เวลาฝึกนานพอสมควรจึงจะเกิดความชำนาญ
3. ต้องฝึกให้ถูกวิธีและถูกหลักเกณฑ์ เช่น การสะกดคำ เรียบเรียงถ้อยคำให้สื่อ

ความหมายได้ชัดเจน รู้จักแบ่งวรรคตอนให้ถูกต้อง รู้จักเทคนิคการเขียนเรียงความ บทความ หลักการพัฒนาการเขียนดังกล่าวเป็นการสอนการเขียน โดยการฝึกอย่างเป็นระบบจากง่ายไปหายาก จากสิ่งใกล้ตัว สิ่งที่คุ้นเคย ฝึกฝนบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์กับผู้เรียนได้

กล่าวได้ว่า การส่งเสริมความสามารถในการเขียนนั้นต้องเริ่มที่ตัวผู้เรียนมีความรักและสนใจที่จะเขียน หาประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียน มีการฝึกฝนที่ถูกต้อง เป็นระบบและสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศและสิ่งเร้าที่เป็นแรงจูงใจในการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างเต็มความสามารถ

กลอนสุภาพ

กลอนสุภาพเป็นบทประพันธ์ซึ่งรู้จักกันทั่วไป เนื่องจากคนไทยมีนิสัยเข้าบทเจ้ากลอนมาตั้งแต่โบราณกาล มีการเล่นคำคล้องจองเป็นที่นิยมผูกขึ้นเป็นเรื่องราว แล้วพัฒนามาเป็นกลอนสุภาพ สื่อความหมายและสร้างอารมณ์ ความรู้สึกสุนทรียะให้แก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง

ความหมายของกลอนสุภาพ

ได้มีผู้ให้ความหมายของกลอนสุภาพไว้หลายท่านดังนี้

เปลื้อง ณ นคร (2544 : 32) กล่าวว่า กลอนสุภาพ หมายถึง คำประพันธ์ที่มีวรรคละ 8 คำ

วาสนา บุญสม (2546 : 7) กล่าวว่า กลอนสุภาพ หมายถึง บทร้อยกรองประเภทหนึ่งที่นิยมสัมผัส และมีฉันทลักษณ์เป็นแบบฉบับเฉพาะ กลอนสุภาพนำมาจากจำนวนคำในแต่ละวรรคที่นิยม 8 คำ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่ากลอนแปด นอกจากนี้กลอนสุภาพหรือกลอนแปดยังเป็นที่นิยมชมชอบของชาวบ้านร้านตลาดทั่วไป จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่ากลอนตลาด คำประพันธ์จะเป็นกลอนสุภาพได้นั้นเกิดจากการร้อยกรอง คือการคัดเลือกคำและทำนองเรียบ ๆ มาเรียงร้อยเข้าด้วยกันอย่างมีสัมผัสต่อเนื่องเป็นลูกโซ่

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และคนอื่น ๆ (2547 : 209) กล่าวถึงความหมายของกลอนสุภาพไว้ว่า กลอนสุภาพ หมายถึง กลอนที่ใช้ร้อยคำและทำนองเรียบ ๆ แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ กลอนหก กลอนเจ็ด กลอนแปด และกลอนเก้า ทุกชนิดมีจำนวนคำเท่ากันทุกวรรคตามชนิดของกลอนนั้น

กำชัย ทองหล่อ (2552 : 415) ได้กล่าวถึงความหมายของกลอนสุภาพ โดยสรุปว่า กลอนสุภาพ หมายถึง กลอนที่ใช้ร้อยคำเป็นทำนองเรียบ ๆ มีการจัดระเบียบเป็นวรรคเป็นตอน กำหนดตัวอักษรในวรรคว่า มีวรรคละเท่าไร และมีคำสัมผัสคล้องจองกัน กลอนสุภาพนับเป็นกลอนหลัก เพราะเป็นหลักของกลอนทุกชนิด ถ้าเข้าใจกลอนสุภาพเป็นอย่างดีแล้ว ก็จะเข้าใจกลอนอื่น ๆ ได้โดยง่าย กลอนอื่น ๆ ที่มีชื่อเรียกไปต่าง ๆ นั้น ส่วนแต่แปลงแบบวิธีไปจากกลอนสุภาพซึ่งเป็นกลอนหลักทั้งสิ้น

วิเชียร เกษประทุม (2552 : 30) กล่าวว่า กลอนสุภาพ หมายถึงคำประพันธ์ชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้ถ้อยคำเรียงกันมีคำสัมผัส เป็นกลอนที่ใช้ถ้อยคำและทำนองเรียบง่ายในการแต่ง

จากความหมายของกลอนสุภาพ สรุปได้ว่า กลอนสุภาพคือคำประพันธ์ชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นร้อยกรองที่มีคำสัมผัสคล้องจองกัน มีทำนองเรียบง่าย มีความไพเราะสละสลวย และมีฉันทลักษณ์เป็นแบบฉบับเฉพาะ

ประเภทของกลอนสุภาพ

กลอนสุภาพมีหลายประเภท ดังที่ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และคนอื่น ๆ (2547 : 209) กำชัย ทองหล่อ (2552 : 415) และวิเชียร เกษประทุม (2552 : 30) ได้แบ่งประเภทของกลอนสุภาพ แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ

1. กลอน 6 เป็นกลอนที่ใช้ใน 1 บทมี 2 คำกลอน หนึ่งคำกลอนมี 2 วรรค หนึ่งคำกลอนมี 2 วรรค ทุกวรรคมี 6 คำ (การเรียกชื่อกลอน 6 จึงมาจากจำนวนคำในวรรค) ในหนึ่งบทมี 4 วรรค คือ วรรครับ วรรครอง วรรคส่ง
2. กลอน 7 เป็นกลอนที่ใช้ในหนึ่งบทมี 2 คำกลอน หนึ่งคำกลอนมี 2 วรรค ทุกวรรคมี 7 คำ เรียกชื่อกลอน 7 ตามจำนวนคำในแต่ละวรรค ลักษณะสัมผัสก็จะคล้ายกับ กลอน 6
3. กลอน 8 เป็นกลอนที่ใช้ในหนึ่งบทมี 2 วรรค ทุกวรรคมี 8 คำ ลักษณะสัมผัส เหมือนกลอน 6 และ กลอน 7
4. กลอน 9 เป็นกลอนที่ใช้ในหนึ่งบทมี 2 คำกลอน หนึ่งคำกลอนมี 2 วรรคทุก วรรคมี 9 คำ ลักษณะสัมผัสเหมือนกลอน 6, 7 และ 8

สรุปได้ว่า ประเภทของกลอนสุภาพมี 4 ชนิด คือ กลอนหก กลอนเจ็ด กลอนแปด และกลอนเก้า แต่ละชนิดจะมีจำนวนคำในวรรคเท่ากันทุกวรรคตามชนิดของกลอนนั้น

ลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ

กลอนสุภาพมีลักษณะบังคับเฉพาะ วาสนา บุญสม (2546 : 31 – 32) กำชัย ทองหล่อ (2552 : 391 – 394) และวิเชียร เกษประทุม (2552 : 16 – 18) ได้กล่าวถึงลักษณะบังคับของกลอนสุภาพไว้ 4 ประการ คือ คณะ พยางค์ สัมผัส และเสียงวรรณยุกต์ มีรายละเอียดดังนี้

1. คณะ เป็นแบบบังคับที่วางเป็นกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ว่า กลอนสุภาพ 1 บท มีทั้งหมด 4 วรรค หรือ 2 คำกลอน วรรคแรกเรียกว่าวรรคสดับ วรรคที่ 2 เรียกว่าวรรครับ วรรคที่ 3 เรียกว่าวรรครอง วรรคที่ 4 เรียกว่าวรรคส่ง วรรคสดับและวรรครับเป็น 1 คำกลอน วรรครองและวรรคส่งเป็น 1 คำกลอน การเขียนกลอนสุภาพนั้นต้องให้จบลงในวรรคส่งเสมอ จึงจะเรียกว่าจบคณะของกลอน

2. พยางค์ เป็นจังหวะเสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ หรือหน่วยเสียงที่ประกอบด้วยสระตัวเดียวจะมีความหมายหรือไม่ก็ได้ คำที่บรรจุในบทหรือกรองต่าง ๆ ล้วนเป็นคำพยางค์ทั้งสิ้น การเขียนกลอนสุภาพ เราถือว่าพยางค์ก็คือคำนั่นเอง และแต่ละวรรคของกลอนสุภาพบรรจุคำ 7-9 คำ

3. สัมผัส เป็นลักษณะที่บังคับให้ใช้คำคล้องจองกัน สัมผัสที่นิยมใช้ในภาษาไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิดคือ

3.1 สัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ มีลักษณะดังนี้

3.1.1 สัมผัสสระ มี 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1.1 สัมผัสสระที่มีเสียงสระคล้องจองกัน เพราะใช้สระเดียวกัน ในมาตราแม่ ก กา เช่น บี-ดี-มี-ดี

3.1.1.2 สัมผัสสระที่มีเสียงคล้องจองกัน เพราะใช้สระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน เช่น กาล-บาน-ชาญ-มาร

ข้อควรระวัง อย่าใช้คำที่มีสระเสียงสั้นสัมผัสกับสระเสียงยาว เช่น สุ ไม่สัมผัสกับ สุ ให้ ไม่สัมผัสกับ หาย คำที่มีตัวสะกดเป็นเสียงเดียวกัน ถ้าต่างสระกัน ก็ไม่อาจถือว่าสัมผัสกัน เช่น วย ไม่สัมผัสกับ หาย กาย วย วัน ไม่สัมผัสกับ สาน ขาน การ

3.1.2 สัมผัสพยัญชนะ มีลักษณะดังนี้ คล้องจองกันด้วยพยัญชนะต้น เป็นพยัญชนะเดียวกัน เช่น นาง-เหิน จันทร์-เจ้า หรือคล้องจองด้วยพยัญชนะต้นที่มีเสียงเดียวกัน เช่น ชิ่ง-สุข เพราะ ช เป็นอักษรคู่ของ ส หรือ ทับ-ถึง เพราะ ท เป็นอักษรคู่ของ ถ

3.2 สัมผัสนอกและสัมผัสใน มีลักษณะดังนี้

3.2.1 สัมผัสนอก เป็นสัมผัสบังคับ ได้แก่ สัมผัสที่ส่งและรับกันนอกวรรค เช่น ในกลอนแปด คำสุดท้ายของวรรคแรกจะสัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 5 ของวรรคต่อไป เช่น ถึงม้วยดินถิ่นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน สัมผัสนอกใช้เฉพาะสัมผัสสระเท่านั้น

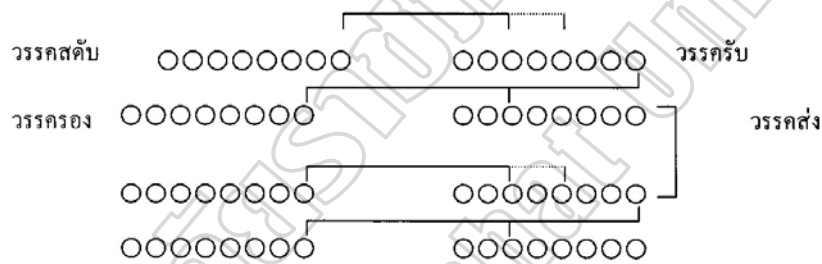
3.2.2 สัมผัสใน เป็นสัมผัสไม่บังคับ มีคำสัมผัสคล้องจองกันอยู่ภายในวรรคเดียวกัน อาจเป็นสัมผัสสระ หรือสัมผัสพยัญชนะก็ได้ สัมผัสในช่วยให้บทหรือกรองประเภทกลอนสุภาพมีความไพเราะยิ่งขึ้น

4. เสียงวรรณยุกต์ เป็นข้อกำหนดที่บังคับใช้ในการเขียนกลอนสุภาพ โดยถือเรื่องเสียงวรรณยุกต์เป็นสำคัญ วิชา นุญสม (2546 : 34) ได้กล่าวถึงเสียงวรรณยุกต์ของคำสุดท้ายในแต่ละวรรคที่บังคับใช้ในการเขียนกลอนสุภาพไว้ดังนี้

คำสุดท้ายวรรคแรก นิยมใช้เสียงใดก็ได้ยกเว้นเสียงสามัญ

คำสุดท้ายวรรคที่สอง นิยมใช้เสียงเอก โท จัตวา ห้ามใช้เสียงสามัญ และตรี

คำสุดท้ายวรรคที่สาม นิยมใช้เสียงสามัญ ตรี ห้ามใช้เสียงเอก โท และจัตวา
 คำสุดท้ายวรรคที่สี่ นิยมใช้เสียงสามัญ ตรี ห้ามใช้เสียงเอก โท และจัตวา
 การเขียนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ ในหนึ่งบทมี 2 คำกลอน หนึ่งคำกลอนมี 2
 วรรค ทุกวรรคมี 8 คำ เรียกว่ากลอนแปดตามจำนวนคำในวรรคนั้นเอง วาสนา บุญสม (2546 :
 33) กล่าวถึงแผนผังการเขียนกลอนสุภาพ จำนวนคำสัมผัสระหว่างวรรค และระหว่างบท
 ประกอบด้วย วรรคระดับ วรรครับ วรรครอง และวรรคส่ง ตลอดจนการสัมผัสไว้ดังนี้
 คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 5 ของวรรคที่ 2
 คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3
 คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 5 ของวรรคที่ 4
 คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทถัดไป

ภาพประกอบ 1 แผนผังกลอนสุภาพ
 ที่มา : วาสนา บุญสม (2546 : 33)

ตัวอย่างกลอนสุภาพ (วิเชียร เกษประทุม. 2552 : 35)

บัดเดียดังห่างแห่งวังเวงแว้ว	สะคั้งแล้วเหลียวแลชะเง้าหา
เห็น โยคีขี้รุ่งพุ่งออกมา	ประคองพาขึ้นไปจนบนบรรพต
แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์	มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ถึงดาววัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด	ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน

พระอภัยมณี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะบังคับของกลอนสุภาพเป็นตัวกำหนดรูปแบบซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ดังนั้นการเขียนกลอนสุภาพต้องคำนึงถึงส่วนประกอบของต่างๆ ได้แก่ คณะ พยางค์ คำ สัมผัสทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน เสียงวรรณยุกต์ที่ใช้ในแต่ละวรรค ให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพ ซึ่งจะช่วยให้บทหรือกรองประเภทกลอนสุภาพมีความไพเราะมากยิ่งขึ้น

แบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในสิ่งที่เรียนรู้ ส่งเสริมการคิดและสามารถสร้างองค์ความรู้ ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้

ความหมายของแบบฝึกทักษะ

นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของแบบฝึกทักษะหรือแบบฝึกหัดไว้ดังนี้

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2540 : 98) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกหัดว่า เป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนที่จะให้นักเรียนทำอะไร ทำสำเร็จแล้วผลที่ได้เป็นอย่างไร ในอดีตแบบฝึกทักษะถูกมองว่าเป็นการบ้าน ปัจจุบันเป็นงานที่ทำในชั้นเรียนหรือที่บ้าน เป็นบทเรียนที่ต้องฝึกและเรียนรู้ เป็นโครงการที่จะต้องทำให้สำเร็จ เป็นคำถามที่ต้องตอบหรือทบทวนการเรียนที่ผ่านมา

พนมวัน วรรณศิลป์ (2542 : 37) กล่าวว่าแบบฝึกหัด หมายถึง งานกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกหัดกระทำ เพื่อทบทวน ฝึกฝนเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียน

สกุณา เลิกนอก (2545 : 22) กล่าวว่าแบบฝึกทักษะ หมายถึง สื่อการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ที่เรียนไปแล้วไปใช้เพื่อให้เกิดทักษะมากยิ่งขึ้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 641) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกหัดว่า เป็นแบบตัวอย่างปัญหาหรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกตอบ

คำรณ ล้อมในเมือง (2547 : 1) กล่าวว่าแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกทักษะ หมายถึง สื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ใช้ฝึกทักษะให้กับผู้เรียน หลังจากเรียนจบเนื้อหาในช่วงหนึ่งๆ เพื่อฝึกฝนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งเกิดความชำนาญในเรื่องนั้นๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น

สุภาจิตร คงสุวรรณ (2550 : 52) กล่าวว่าแบบฝึกทักษะ หมายถึง ชุดฝึกที่ครูจัดให้นักเรียนเพื่อให้มีทักษะเพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องนั้นๆ มาบ้างแล้ว โดยแบบฝึกต้องมีทิศทางตรงตามจุดประสงค์ ประกอบกิจกรรมที่น่าสนใจและสนุกสนาน ถือเป็นแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความหมายของแบบฝึกทักษะดังกล่าว สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง สื่อการเรียนหรือชุดฝึกการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้น ให้นักเรียนได้ฝึกฝนหรือทบทวนความรู้ที่เรียนมาแล้ว เพื่อเพิ่มทักษะและความชำนาญทางการเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกระทั่งสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องและแม่นยำ

ความสำคัญของแบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่จำเป็นต่อการฝึกทักษะทางการเรียนรู้ของนักเรียน ดังมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

วิลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545 : 125) ได้แสดงแนวคิดว่า แบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นต่อการฝึกทักษะของผู้เรียน และการฝึกแต่ละทักษะควรมีความแตกต่างอย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและเร่าความสนใจให้ทำแบบฝึกหัด

วันดี วิภาตนาวัน (2549 : 31) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะมีความสำคัญสำหรับการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพราะนักเรียนจะได้เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจจากการปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถวัลย์ มาศจรัส (2550 : 18) กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกทักษะว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม มีความหลากหลาย และมีปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ สามารถนำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเอง

ศุคนธ์ สีนธพานนท์ (2552 : 88) กล่าวว่า ชุดการฝึกมีความสำคัญต่อผู้เรียนที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วยิ่งขึ้น ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้การสอนของครูผู้สอนและผลการเรียนของผู้เรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

เบญจวรรณ เสาวโค (2553 : 23) กล่าวว่าแบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในทักษะต่าง ๆ ที่คงทน เป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น แบบฝึกจัดว่าเป็นอุปกรณ์การเรียนอย่างหนึ่งซึ่งสามารถทดสอบความรู้ วัดผลการเรียนรู้ และประเมินผลนักเรียนก่อนและหลังเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ครูทราบข้อบกพร่องของผู้เรียนเฉพาะจุดได้ นักเรียนทราบผลความก้าวหน้าของตนเอง ครูประหยัดเวลา ค่าใช้จ่ายและลดภาระได้มาก

จากความสำคัญดังกล่าวสรุปได้ว่าแบบฝึกทักษะสามารถเสริมสร้างประสบการณ์ทางการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนและมีพัฒนาการทาง

การเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ส่งผลให้การสอนของครูผู้สอนและผลการเรียนของผู้เรียนประสบความสำเร็จ
ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะช่วยให้การสอนของครูและการเรียนของนักเรียนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545 : 69) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
2. ทำให้ครูทราบความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน
3. ครูได้แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนตาม

ความสามารถของตน

4. ฝึกให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นและสามารถประเมินตนเองได้
5. ฝึกให้นักเรียนทำงานด้วยตนเอง
6. ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
7. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของตนเอง โดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลาหรือความกดดันของคนอื่น
8. แบบฝึกช่วยเสริมทักษะทางภาษาที่คงทน ลักษณะการฝึกจะช่วยให้เกิดผลดังกล่าวได้แก่ การฝึกทันทีหลังจากเรียนเนื้อหา ฝึกซ้ำ ๆ ในเรื่องที่เรียน

ถวัลย์ มาศจรัส (2550 : 21) ได้สรุปประโยชน์ของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนมีสื่อสำหรับฝึกทักษะด้านการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ และการเขียน
3. เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

สุคนธ์ สิ้นพานนท์ (2552 : 88 – 89) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามอัตรา เด็กแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน การให้ผู้เรียนได้จัดทำชุดการฝึกเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน ใช้เวลาที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละคน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยซ่อมเสริมผู้เรียนที่เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
2. ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่คงทน เนื่องจากสามารถให้ผู้เรียนได้ฝึกทันทีหลังจากจบบทเรียนนั้น ๆ หรือให้มีการฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อความแม่นยำในเรื่องที่ต้องการฝึก หรือเน้นย้ำให้นักเรียนฝึกเพิ่มเติมเฉพาะในเรื่องที่ผิด

3. เป็นเครื่องมือในการวัดผลหลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบบทเรียนในแต่ละครั้ง ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความรู้ความสามารถของตนเองได้ เมื่อไม่เข้าใจและทำผิดในเรื่องใด ๆ ผู้เรียนก็สามารถซ่อมเสริมตนเองได้

4. เป็นสื่อที่ช่วยเสริมบทเรียน หนังสือเรียนหรือคำสอนของครูผู้สอน

5. ชุดการฝึกกรายบุคคลผู้เรียนสามารถนำไปฝึกเมื่อไรก็ได้ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนทำแบบฝึกได้ตามความต้องการของตน โดยมีครูผู้สอนคอยกระตุ้นหรือเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. ลดภาระการสอนของครูผู้สอน ไม่ต้องฝึกทบทวนความรู้ให้แก่ผู้เรียนตลอดเวลา ไม่ต้องตรวจงานด้วยตนเองทุกครั้ง นอกจากกรณีที่ชุดฝึกนั้นเป็นการฝึกทักษะการคิดที่ไม่มีเฉลยตายตัวหรือมีแนวเฉลยที่หลากหลาย

7. เป็นการฝึกความรับผิดชอบของผู้เรียน การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการทำการฝึกตามลำพัง โดยมีภาระให้ทำตามที่มีมอบหมาย จัดได้ว่าเป็นการสร้างประสบการณ์การทำงานให้ผู้เรียนได้นำไปประยุกต์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

8. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนได้ทำการฝึกทักษะการเรียนรู้ที่มีรูปแบบหลากหลายจะทำให้ผู้เรียนสนุกและเพลิดเพลิน เป็นการท้าทายให้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามชุดการฝึก

จากประโยชน์ของแบบฝึกทักษะที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อหรืออุปกรณ์ที่ช่วยลดภาระของครูผู้สอน ช่วยเสริมบทเรียนและพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดความคงทน ทำให้ครูทราบข้อบกพร่องของผู้เรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนสามารถฝึกและทดสอบความรู้ได้ด้วยตนเอง ทราบผลความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองและมีกำลังใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์

ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดี

แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ฝึกทักษะให้กับผู้เรียนหลังจากจบบทเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นจึงต้องจัดทำให้เหมาะสมกับนักเรียน จึงได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของแบบฝึกไว้ดังนี้

กรณีการ์ พวงเกษม (2540 : 8 – 9) กล่าวว่าแบบฝึกที่จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะที่ดีและถูกต้อง ควรมีลักษณะดังนี้

1. ควรมีความชัดเจนทั้งคำสั่งและวิธีทำ คำสั่งและตัวอย่างไม่ควรยาวเกินไป เพราะจะทำให้เข้าใจยาก ควรปรับให้ง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

2. ควรมีความหมายต่อผู้เรียนและตรงจุดมุ่งหมายของการฝึก ลงทุนน้อย ใช้ได้นาน และทันสมัยอยู่เสมอ

3. ภาษาและภาพที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของนักเรียน

4. ควรแยกฝึกเป็นเรื่อง ๆ แต่ละเรื่องไม่ควรยาวเกินไป ควรมีกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจและไม่น่าเบื่อในการทำ และเพื่อฝึกทักษะด้านใดด้านหนึ่งจนเกิดความชำนาญ

5. ควรมีทั้งกำหนดคำตอบและแบบให้ตอบโดยเสรี การเลือกใช้คำ ข้อความหรือรูปภาพในแบบฝึก ควรเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยและตรงกับความสนใจ

6. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ให้รู้จักค้นคว้า รวบรวมสิ่งที่พบเห็น บ่อย ๆ จะทำให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้ดี ใช้ได้อย่างถูกต้องมีหลักเกณฑ์และมองสิ่งที่เขาได้รับการฝึกฝนนั้นมีความหมายต่อผู้ฝึกตลอดไป

7. มีผลตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ฉะนั้นการจัดทำแบบฝึกควรจัดทำให้มากพอและควรมีทุกระดับ ตั้งแต่ง่ายปานกลางจนถึงระดับค่อนข้างยาก เพื่อที่ว่าทั้งเด็กเก่งปานกลางและอ่อนจะได้ทำตามความสามารถและประสบความสำเร็จในการทำแบบฝึก

8. ควรเร้าความสนใจตั้งแต่กิจกรรมแรกจนถึงกิจกรรมสุดท้าย

9. ควรได้รับการปรับปรุงควบคู่ไปกับหนังสือแบบเรียนอยู่เสมอ และควรใช้ได้ทั้งในห้องและนอกห้องเรียน

10. ควรเป็นแบบฝึกที่ครูสร้างให้นักเรียนได้ฝึกหัดแล้วสามารถประเมินหรือจำแนกความเจริญงอกงามของเด็กได้ด้วย

มนทิรา ภักดีณรงค์ (2540 : 99 – 100) กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกที่จะทำให้นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ได้ดีต้องมียุทธศาสตร์ประกอบต่อไปนี

1. นักเรียนต้องได้ฝึกกระทำบ่อย ๆ
2. นักเรียนได้ลงมือกระทำเอง
3. เกิดความสนุกสนานในการทำแบบฝึก

สุคนธ์ ถินธพานนท์ (2552 : 90) กล่าวถึงการสร้างชุดฝึกทักษะที่ดีนั้น ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ควรมีแบบฝึกทักษะหลาย ๆ แบบในชุดฝึก เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และควรมีรูปแบบที่เร้าความสนใจผู้เรียนได้ลองความสามารถของตน

2. ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบทเรียนมาตอบในชุดฝึกทักษะ หรือนำมาประยุกต์ใช้ในการตอบในแบบฝึกทักษะ

3. ลำดับภาษาง่าย เหมาะกับวัยของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

4. ชุดฝึกทักษะแต่ละชุดนั้นควรคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล

5. ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้ควรฝึกความสามารถของผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน

6. ควรฝึกทักษะการเรียนรู้ในด้านความคิดหลาย ๆ รูปแบบ เช่น ทิศวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

คุณธ์ สินธพานนท์ และคนอื่น ๆ (2552 : 35) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ดังนี้

1. มีคำชี้แจงสั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย

2. ประโยคที่ฝึกควรเป็นประโยคสั้น ๆ ซึ่งประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พู่กันอยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

3. เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว

4. ใช้เวลาเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป

5. แบบฝึกหนึ่ง ๆ ควรเกี่ยวกับโครงสร้างเฉพาะของสิ่งที่จะสอนเรื่องเดียว

6. ครอบคลุมหลายลักษณะวิชา มีการบูรณาการให้เข้ากับการอ่าน

7. ปลุกเร้าความสนใจของนักเรียน

8. นักเรียนสามารถใช้สิ่งที่เรียนไปแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากลักษณะรูปแบบของแบบฝึกที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีต้องสอดคล้องกับเรื่องที่เรียน มีองค์ประกอบที่ดี รูปแบบที่หลากหลายและกระตุ้นความสนใจเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนสามารถฝึกได้บ่อย ๆ ด้วยตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะ

การนำหลักจิตวิทยาใช้ในการสร้างแบบฝึกจะทำให้ได้แบบฝึกที่มีความสมบูรณ์และเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนมีโอกาสได้ตอบสนองสิ่งเร้าด้วยการแสดงออกทางความสามารถความเข้าใจ ในการฝึกที่สอดคล้องกับวัย ความสามารถและความสนใจของนักเรียน หลักจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวกับแบบฝึกทักษะมีหลายประการดังที่กรรณิการ์ พวงเกษม (2540 : 7) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบฝึกหัดเพื่อใช้ฝึกทักษะอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องสร้างโดยคำนึงถึงหลักทางจิตวิทยา ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ต้องคำนึงอยู่เสมอว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจแตกต่างกัน ในการสร้างแบบฝึกจึงควร

พิจารณาให้เหมาะสม ไม่ง่ายเกินไปสำหรับเด็กที่เก่ง และไม่ยากเกินไปสำหรับเด็กที่อ่อน
 ในแบบฝึกควรมีทั้งที่ฝึกเป็นรายบุคคลและฝึกเป็นกลุ่ม การฝึกเป็นกลุ่มควรให้เด็กเก่งคล่องกับ
 เด็กอ่อน เพื่อให้เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อน

2. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) ของทอร์นไคค์ (Thorndike) ได้กล่าว
 ไว้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฝึกหรือการทำซ้ำ ๆ ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึกจึง
 ควรสร้างแบบฝึกเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนเรื่องหนึ่ง ๆ ซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ ครั้ง โดยแบบฝึกมีลักษณะ
 หลากรูปแบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย อันจะส่งผลทำให้ความสนใจในการฝึกลดลง

3. กฎแห่งผล (Law of Effect) เมื่อนักเรียนได้เรียนไปแล้ว นักเรียนย่อมต้องการทราบ
 ผลการเรียนของตนเองว่าเป็นอย่างไร เมื่อให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือให้ทำงานใด ๆ จึงควรเฉลย
 หรือตรวจเพื่อให้นักเรียนทราบผลโดยเร็ว หรือนักเรียนสามารถตรวจคำตอบได้เอง เพื่อจะได้รู้
 ข้อบกพร่องของตนเอง

4. แรงจูงใจ (Motivation) ให้เด็กอยากทำแบบฝึกหัดต่อไป แบบฝึกควรเป็นแบบสั้น ๆ
 เพื่อไม่ให้นักเรียนเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหลายรูปแบบไม่ซ้ำซาก เช่น อาจจัดแบบฝึกในรูปแบบ
 ของเกม กิจกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและสนุกสนาน เหมาะกับวัยและ
 ความต้องการของเด็ก

มะลิ อัจฉริยะ (2540 : 64) ได้ให้แนวคิดว่าการสร้างแบบฝึกต้องใช้ทฤษฎีการเชื่อมโยง
 ของทอร์นไคค์มาเป็นหลักในการสร้าง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของ
 นักเรียนทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าร่างกายเกิดความพร้อมแล้วได้กระทำ ย่อมเกิดความพึงพอใจ
 แต่ถ้ายังไม่พร้อมที่จะกระทำแล้วถูกบังคับให้กระทำจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของ
 การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้องโดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิด
 การเรียนรู้ที่นาน คงทนถาวร

3. กฎแห่งผลที่พอใจ (Law of Effect) กฎนี้กล่าวถึงผลที่จะได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม
 การเรียนรู้แล้ว ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไป แต่ถ้าไม่ได้รับผลที่พึงพอใจก็จะ
 ไม่เรียนรู้หรือเกิดการเบื่อหน่าย

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2552 : 90 – 92) ได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีของนักจิตวิทยาและ
 นักการศึกษาเป็นข้อคิดในการจัดทำแบบฝึกทักษะ ดังนี้

1. ทฤษฎีการสอนของ Bruner (Bruner's Instruction Theory) ทฤษฎีการสอนของ Bruner กล่าวว่า การที่ครูจะจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กนั้น จะต้องพิจารณาหลักการ 4 ประการ คือ

1.1 แรงจูงใจ (Motivation) ซึ่งมีทั้งแรงจูงใจที่เกิดจากความปรารถนาที่จะเรียนรู้ และความต้องการความสำเร็จ นอกจากนั้นยังมีแรงจูงใจที่ต้องการเข้าร่วมงานกับผู้อื่นและรู้จักทำงานด้วยกัน ครูจะต้องทำให้เด็กเกิดความปรารถนาที่จะรู้โดยการจัดการทำให้เด็กมีแรงจูงใจมากขึ้น เพื่อเด็กจะได้พยายามสำรวจทางเลือกต่าง ๆ อย่างมีความหมายและพึงพอใจอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

1.2 โครงสร้างของความรู้ (Structure of Knowledge) มีการเสนอเนื้อหาให้กับเด็กในรูปแบบที่ง่ายเพียงพอที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ เช่น เสนอโดยให้กระทำจริง ใช้รูปภาพ ใช้สัญลักษณ์ มีการเสนอข้อมูลอย่างกระชับ เป็นต้น

1.3 ลำดับขั้นของการเสนอเนื้อหา (Sequence) ผู้สอนควรเสนอเนื้อหาตามขั้นตอน และควรเสนอในรูปแบบของการกระทำมากที่สุด ใช้คำพูดน้อยที่สุดต่อจากนั้นจึงค่อยเสนอเป็นแผนภูมิหรือรูปภาพต่าง ๆ สุดท้ายจึงค่อยเสนอเป็นสัญลักษณ์หรือคำพูด ในกรณีที่ความรู้พื้นฐานของเด็กดีพอแล้ว ครูก็สามารถเริ่มการสอนด้วยการใช้สัญลักษณ์ได้เลย

1.4 การเสริมแรง (Reinforcement) การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพถ้ามีการให้การเสริมแรง เมื่อเด็กสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectionism) ของธอร์นไดค์ซึ่งได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) และการสนองตอบ (Response) ของอินทรีย์ ความสัมพันธ์จะมีมากขึ้นหรือลดลงเป็นผลเนื่องมาจากผลที่เกิดขึ้นหลังจากการสนองตอบ ถ้าผลที่เกิดขึ้นอินทรีย์พึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการสนองตอบนั้นจะมีมากขึ้น แต่ถ้าผลที่เกิดขึ้นนั้นอินทรีย์ไม่พึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการสนองตอบย่อมลดลงหรือหายไปโดยที่สุด ธอร์นไดค์เรียกหลักการนี้ว่า กฎแห่งผล ซึ่งกล่าวว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเพราะบุคคลกระทำซ้ำ และยิ่งทำมากความชำนาญจะเกิดขึ้น ทำให้ผู้ฝึกมีความคล่องแคล่ว สามารถทำได้ดี

3. ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไข (The Conditions of Learning) กาย์ ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม และมนุษยนิยม และได้ นำแนวคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ของพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม กาย์ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ลักษณะของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อม แรงจูงใจ

3.2 กระบวนการทางปัญญาและการสอน เงื่อนไขการเรียนรู้ที่ส่งผลทำให้การสอนต่างกัน เช่น

3.2.1 การถ่ายโอนการเรียนรู้มี 2 ลักษณะคือ ทำให้เกิดการเรียนรู้มีทักษะในระดับที่สูงขึ้น และแผ่ขยายไปสู่สภาพการณ์อื่นนอกเหนือจากสภาพการสอน

3.2.2 การเรียนรู้ทักษะการเรียนรู้ บุคคลอาจมีวิธีการที่จะจัดการเรียนรู้อาการจดจำ และการคิดด้วยตัวเอง จึงควรช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้พัฒนาไปตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

3.2.3 การสอนกระบวนการแก้ปัญหา มี 2 เงื่อนไข คือ ผู้เรียนจะต้องรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นมาก่อน และสภาพของปัญหาที่เผชิญนั้นผู้เรียนต้องไม่เคยเผชิญมาก่อน ผู้เรียนจะค้นพบคำตอบจากการเรียนรู้โดยการค้นพบ ซึ่งผู้เรียนจะมีโอกาสค้นพบเกณฑ์ต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้น

3.3 สภาพการณ์สำหรับการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องรู้สภาพการณ์ของการเรียนรู้จึงจะสามารถวางระบบการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การสอนซ่อมเสริม การสอนกลุ่มเล็ก การสอนกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

จากหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะดังกล่าว สรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกทักษะต้องยึดหลักความพร้อมและความแตกต่างระหว่างบุคคล เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก มีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และอยากทดลองกระทำซ้ำบ่อย ๆ ในสถานการณ์ใหม่ ๆ เหมาะสมกับวัยความสามารถและความถนัดของนักเรียน และมีการกระตุ้นให้นักเรียนให้นำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้

แผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเข็มทิศที่คอยชี้ทางในการสอนของครู ทำให้ครูมีความรู้สึกมั่นใจในการสอน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2546 : ไม่มีเลขหน้า) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึงแผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ แผนการวัดผลและประเมินผลโดยการวิเคราะห์จากคำอธิบาย

รายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด อันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ศุวิทย์ มูลคำ (2549 : 58) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเตรียมการสอน หรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา เจตคติ ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการเรียนการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ใดและจะใช้วิธีการประเมินผลอย่างไร

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549 : 11) ได้ให้นิยามศัพท์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการเรียนรู้ เมื่อดำเนินการจัดการเรียนการสอนครบแผนของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้พัฒนาคุณภาพบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ที่กำหนดเป็นเป้าหมายของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

รัชการดา เหลาแก้ว (2550 : 14) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนจัดเตรียมเนื้อหาการเรียนรู้ จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมที่จัดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ได้คิด ได้ทำ และได้แก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถาวรและเกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข

เต็มดวง ดวงมณี (2552 : 30) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนจัดเตรียมรายละเอียดของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีระบบเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและผู้อื่นสามารถนำไปใช้สอนได้

จากความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

บูรณชัย ศิริมหาสาคร (2547 : 16) กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้

ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเป็นครูมืออาชีพมีการเตรียมการล่วงหน้า แผนการจัดการเรียนรู้ของครูสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อนวัตกรรม และจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กหรือการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

2. แผนการจัดการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อนวัตกรรม และวิธีการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาวิชาชีพของตน

3. แผนการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูผู้สอนและครูที่จะทำการสอนแทน สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ

4. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานที่แสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป

5. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู ซึ่งสามารถนำไปเสนอผลงานทางวิชาการ เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปี เพื่อขอเลื่อนตำแหน่งหรือระดับให้สูงขึ้น และใช้ประกอบการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

ชนากานต์ ประเสริฐ (2550 : 24) กล่าวว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสำคัญมาก เพราะเป็นเอกสาร เครื่องมือช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเชื่อมั่นในการสอน การเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและการวัดผลไว้ล่วงหน้า และใช้เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญ

เต็มดวง คุ้มมณี (2552 : 32) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นกุญแจดอกสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย และทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จากความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมา สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุเป้าหมายในการสอนแต่ละครั้ง ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอน เนื่องจากได้เตรียมการสอนไว้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน นักเรียนสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนได้โดยง่าย

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้ควรมีรายละเอียดที่ชัดเจน เพราะการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะส่งผลให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ จึงมีผู้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้

บุรณชัย ศิริมหาสาคร (2547 : 17) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องตอบคำถามหลัก 3 ข้อได้ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่ออะไร จัดการเรียนรู้อย่างไร จัดการเรียนรู้แล้วได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 59) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชัดเจนและนำไปสู่ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง
3. กำหนดสื่ออุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน
4. กำหนดวิธีวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจน
5. ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้
6. มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพจริงที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่

7. แปลความได้ตรงกัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกัน เขียนให้อ่านเข้าใจง่าย กรณีมีการสอนแทนหรือเผยแพร่ ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้

8. มีการบูรณาการ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะสะท้อนให้เห็นการบูรณาการแบบองค์รวมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

9. มีการเชื่อมโยงความรู้ไปได้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ และนำไปใช้ในชีวิตรจริงกับการเรียนในเรื่องต่อไป

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 126) กล่าวถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องช่วยให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จได้ดี ดังนั้น ผู้จัดการเรียนรู้จึงควรทราบถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งมีดังนี้

1. สอดคล้องกับหลักสูตร และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. นำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ
3. เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด
4. มีความกระชับชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจตรงกัน
5. มีรายละเอียดมากพอที่ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 216) กล่าวถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้ คำแนะนำ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่กำหนดไว้
2. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบ หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง ผู้สอน ต้องลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหา ให้ผู้เรียนแก้ไขหรือ หาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้ และเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการและสามารถ นำกระบวนการ ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
4. เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนได้ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และผู้เรียน
5. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ต้องมี ขั้นตอนครบถ้วน ชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียน ได้ปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ หลักสูตรและสภาพชีวิตจริง เป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ต้องมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็น แนวทางการนำไปจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545 : 298) กล่าวว่า องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ เกิดจากความพยายามตอบคำถามต่อไปนี้

1. สอนอะไร
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร
3. ตัวสารอะไร
4. ใช้วิธีการใด
5. ใช้เครื่องมืออะไร
6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่

เพื่อหาคำตอบดังกล่าว จึงกำหนดให้แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้ วิชา หน่วยที่สอนและสาระสำคัญ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ดังนั้นในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จึงต้องเขียนให้ครบตามหัวข้อดังกล่าว

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 93) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ชื่อหน่วยที่ และชื่อหน่วย ชั้นที่สอนและเวลาที่สอน
2. หน่วยการเรียนรู้จัดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ย่อย ก็คือหัวข้อเรื่องการเรียนรู้ จะเป็นกี่แผน ขึ้นอยู่กับหัวข้อการเรียนรู้ที่กำหนดในสาระการเรียนรู้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดมาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
4. สาระการเรียนรู้ คือเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เป็นหัวข้อย่อยที่จะสอน
5. กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การทดสอบ เป็นต้น การวัดผลประเมินผลจะกำหนดเกณฑ์ การสังเกต การตรวจผลงานและพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นการประเมินจากสภาพจริง
7. สื่อและแหล่งเรียนรู้ จะกำหนดหนังสือประกอบการเรียน สถานที่ที่จะศึกษา วิทยากร เป็นต้น

บุรณชัย ศิริมหาสาร (2547 : 17) กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า ควรมีส่วนประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน
2. การเรียนการสอนที่ทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้
3. การวัดผลประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้หรือไม่

จากองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้สรุปได้ว่าการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ มาตรฐานการเรียนรู้รายวิชา สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลเป็นขั้นสุดท้ายเพื่อบอกถึงความสำเร็จว่าบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มีจุดเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหลายลักษณะ เพื่อสร้างองค์ความรู้ นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ความหมายการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

พนมพร เฝ้าเจริญ (2541 : 226) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ มีสมาชิกในแต่ละกลุ่มเท่ากัน ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถในการเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อนเหมือนกันทุกกลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ช่วยกันกำหนดวิธีการ เอกสาร สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลที่เป็นระบบ สมาชิกจะทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้การเรียนบรรลุเป้าหมาย

ทศนา เขมมณี (2552 : 98) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson. 1994 : 6-7) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า หมายถึง การเรียนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มกลุ่มละประมาณ 3-5 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกัน เป็นต้นว่า เพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

อาเรนด์ (Arend. 1994 : 3) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง รูปแบบการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถคละกันทั้งสูง กลาง ต่ำ นักเรียนหญิงและชาย มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ได้รับรางวัลหรือความสำเร็จร่วมกัน

สลาวิน (Slavin. 1995 : 3-4) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า หมายถึง การเรียนที่ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก สมาชิกในกลุ่มโดยทั่วไปมี 4 คน และมีความสามารถแตกต่างกันเป็นนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในการเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มจะได้รับรางวัล ถ้ากลุ่มทำคะแนนเฉลี่ยได้ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 3-6 คน ที่มีความสามารถแตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือและมี

ความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ได้มีความหมายเพียงว่าการจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่ม แล้วให้ช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะเป็นการร่วมมือได้ต้องมีลักษณะสำคัญดังที่มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 85) กล่าวถึงวิธีการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือว่ามีลักษณะสำคัญต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน มีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลต่าง ๆ ในการทำงาน ทุกคนมีบทบาทหน้าที่และประสบความสำเร็จร่วมกัน
2. การปฏิสัมพันธ์มีลักษณะส่งเสริมกันและกันโดยตรง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีการอธิบายความรู้ให้แก่เพื่อนในกลุ่มฟัง
3. สมาชิกมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ โดยมีการช่วยเหลือ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายกลุ่ม
4. การใช้ทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานกลุ่ม เพื่อช่วยในการทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ
5. สมาชิกทำงานกลุ่มอย่างมีขั้นตอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อช่วยให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คาแกน (Kagan, 1990 : 12 - 15) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีแนวคิดสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นกลุ่ม (Team) ซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ 2 - 6 คน เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน ภายในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่แตกต่างกัน
2. มีความเต็มใจ (Willing) เป็นความเต็มใจที่ร่วมมือในการเรียนและทำงานโดยช่วยเหลือกัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน
3. มีการจัดการ (Management) การจัดการเพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ
4. มีทักษะ (Skills) เป็นทักษะทางสังคม รวมทั้งทักษะการสื่อความหมาย การช่วยสอนและการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
5. มีหลักการสำคัญ 4 ประการ (Basic Principles) เป็นตัวบ่งชี้ว่าเป็นการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนแบบร่วมมือต้องมีหลักการ 4 ประการ ดังนี้

5.1 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence)

การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อสู่ความสำเร็จ และตระหนักว่าความสำเร็จของแต่ละคน

คือความสำเร็จของกลุ่ม

5.2 ความรับผิดชอบรายบุคคล (Individual Accountability) ทุกคนในกลุ่มมีบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบในการค้นคว้า ทำงาน สมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนเหมือนกัน จึงถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม

5.3 ความเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วม (Equal Participation) ทุกคนต้องมีส่วนร่วมเท่าเทียมกันในการทำงาน ซึ่งทำได้โดยกำหนดบทบาทของแต่ละคน

5.4 การมีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อม ๆ กัน (Simultaneous Interaction) สมาชิกทุกคนจะทำงาน คิด อ่าน ฟัง ฯลฯ ไปพร้อม ๆ กัน

6. มีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดกิจกรรม (Structures) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ใช้เป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เทคนิคต่าง ๆ จะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ แต่ละเทคนิคออกแบบได้เหมาะสมกับเป้าหมายที่แตกต่างกัน
สลาบิน (Slavin, 1995 : 12 – 20) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เป้าหมายของกลุ่ม (Group Goals) โดยที่กลุ่มมีเป้าหมายร่วมกัน ผู้สอนจะต้องตั้งเป้าหมายหรือรางวัลไว้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้น และพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม รางวัลที่กำหนดอาจเป็นสิ่งของประกาศนียบัตร คำชมเชยการเชิดชูเกียรติ

2. การรับผิดชอบเป็นรายบุคคล (Individual Accountability) แต่ละคนในกลุ่มต้องคำนึงถึงความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งขึ้นอยู่กับผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลของสมาชิกในกลุ่มและงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคล ผลการประเมินจะมีผลต่อคะแนนความสำเร็จของกลุ่ม

3. โอกาสในความสำเร็จเท่าเทียมกัน (Equal Opportunities for Success) ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะทำคะแนนให้กับกลุ่มของตนได้เท่าเทียมกัน

4. การแข่งขันเป็นทีม (Team Competition) การเรียนแบบร่วมมือจะมีการแข่งขันระหว่างทีม ซึ่งหมายถึงการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นภายในทีม

5. งานพิเศษ (Task Specialization) เป็นการออกแบบงานย่อย ๆ ของแต่ละกลุ่มให้นักเรียนแต่ละคนรับผิดชอบ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือกลุ่มของตนให้ประสบผลสำเร็จ ลักษณะงานจะเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการตรวจสอบความถูกต้อง

6. การตัดแปลงความต้องการของแต่ละบุคคลให้เหมาะสม (Adaptation to Individual Needs) หมายถึง การเรียนแบบร่วมมือแต่ละประเภทจะมีบางประเภทได้ดัดแปลงการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือคือ การให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับผิดชอบร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้การทำงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ นั้น มีนักจิตวิทยาเสนอไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม

การจัดการเรียนรู้แบบให้นักเรียนร่วมมือกัน มีลักษณะแตกต่างจากการให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนทั่วไป แทนที่จะปล่อยให้ให้นักเรียนทำงานไปตามกลไกกลุ่มโดยเสรี ครูต้องจัดสภาพการณ์และวางเงื่อนไขให้นักเรียนร่วมมือกันทำงานอย่างจริงจังจึงมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือและพึ่งพากัน ทั้งนี้มีไว้เพื่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ซึ่งจะประโยชน์ต่อการทำงานในชีวิตจริงในภายหน้าและช่วยลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสังคมในชั้นที่ต่างเชื้อชาติต่างชนชั้นกัน

การจัดสภาพการณ์และเงื่อนไขเพื่อให้นักเรียนร่วมมือกันนั้น อาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมเป็นพื้นฐาน (Johnson & Johnson, 1994 : 78) โดยนำแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมของคนในกลุ่ม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่มโดยส่วนรวม จะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการในการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

1.1 องค์ประกอบส่วนบุคคล เป็นโน้ตัมเกี่ยวกับตน ความสามารถของบุคคลที่จะเข้าใจตนเองและผู้อื่น แรงจูงใจ ความสนใจ ความต้องการ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบกับบุคคลอื่น ปฏิสัมพันธ์ทางบวก เช่น การช่วยเหลือ การริเริ่ม การรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ส่วนทางลบ เช่น การอยากเด่นคนเดียว การต่อต้าน การไม่ร่วมมือ

1.2 ประสบการณ์ ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานของกลุ่มผู้ที่ประสบผลสำเร็จเมื่อทำงานกลุ่มย่อมมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกลุ่มย่อมมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกลุ่ม ผู้ที่ไม่ได้รับความล้มเหลวในการทำงานกลุ่มก็มักมีเจตคติไม่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประสบการณ์จึงมักมีอิทธิพลโดยตรงต่อการทำงานกลุ่ม ส่วนความรู้ของแต่ละบุคคลก็มีความสำคัญต่อการทำงานกลุ่มเช่นกัน คือ ถ้าบุคคลมีความรู้ในเรื่องที่กลุ่มต้องการย่อมเกิดความมั่นใจในการทำงาน

ไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม สำหรับทักษะของการทำงานกลุ่มมี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทักษะในการทำงานหรือกิจกรรมเฉพาะอย่างกับทักษะในการสื่อความกับผู้อื่น

1.3 จุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนเป็นที่เข้าใจและยอมรับของบุคคลในกลุ่ม ทำให้กลุ่มเห็นทิศทางในการทำงาน จุดมุ่งหมายมี 2 ประเภท คือ จุดมุ่งหมายของบุคคลและจุดมุ่งหมายของกลุ่มสอดคล้องกัน จึงจะทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานแบบร่วมมือร่วมกัน

1.4 องค์ประกอบด้านเกียรติยศ เป็นพลังที่ช่วยให้บุคคลซึ่งแตกต่างกันได้ร่วมมือกัน เนื่องจากบุคคลแต่ละคนไม่อยากจะแตกต่างจากคนอื่นมากเกินไป และไม่อยากจะดีกว่าคนอื่น การทำงานกลุ่มสร้างบรรยากาศให้ทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน

1.5 ขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปอาจทำให้งานล่าช้า หรือภาระงานไปตกกับสมาชิกบางคนเท่านั้น ขนาดของกลุ่มจึงควรเหมาะสมกับสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของงานและกระจายภาระงานได้ทั่วถึงทุกคน

1.6 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดสภาพห้องเรียน โต๊ะเรียน

2. ทฤษฎีร่วมมือกัน

ทฤษฎีร่วมมือกันมีแนวคิดว่าการพึ่งพกันทางสังคม (Social Interdependence) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล การกำหนดหรือสร้างสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการพึ่งพกันทางสังคมแบบใดแบบหนึ่ง ทำให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันตามรูปแบบที่ต้องการ (Johnson and Johnson, 1994 : 103) การร่วมมือกันจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์ของการพึ่งพกันทางบวก ส่งผลให้บุคคลส่งเสริมกันและกันให้ประสบความสำเร็จและนำไปสู่การเพิ่มผลงาน เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล

แนวทางในการสร้างการพึ่งพาเชิงบวกเพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน การพึ่งพกันทางบวก (Positive Interdependence) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การพึ่งพกันเชิงผลลัพธ์ (Outcome Interdependence)

2.2 การพึ่งพกันเชิงวิธีการ (Means Interdependence)

การสร้างสภาพการณ์การพึ่งพกันเชิงผลลัพธ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันต้องระบุเป้าหมายร่วมกันและรางวัลที่บุคคลจะได้รับร่วมกัน เพื่อให้แต่ละบุคคลตระหนักว่าผลงานรวมของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลสำเร็จของทุกคน ดังนั้นจึงต้องพยายามเพื่อประโยชน์ร่วมกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ส่วนการพึ่งพกันเชิงวิธีการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ต้องสร้างสภาพการณ์ให้แต่ละบุคคลรับรู้ว่าจะต้องร่วมกันใช้ความสามารถของแต่ละคนในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสติปัญญา

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีโอกาสระดมความคิดหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละคนมีพื้นฐานทางความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน เมื่อมาทำกิจกรรมร่วมกันจึงต้องมีการปรับแนวคิด กระบวนการคิด ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาสติปัญญาได้เป็นอย่างดี

ลีซอร์ (Leechor. 1988 : 26 – 29) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มย่อย มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเรียนรู้ทางสติปัญญาในระดับสูง ได้แก่ ทักษะการคิด การแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนแบบปกติ กลไกหรือกระบวนการทางสติปัญญาสำคัญที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมความรู้ คือ

1. การลดความขัดแย้ง เมื่อมีการเข้ากลุ่มย่อย ในขณะที่ทำกิจกรรมสมาชิกอาจมีการคัดค้านไม่เห็นด้วย ทำให้เกิดความขัดแย้ง จึงต้องกลับมาคิดทบทวนเพิ่มเติมเพื่อปรับความเข้าใจ มั่นใจในคำตอบที่ถูกต้อง เหมาะสมมีเหตุผล จึงเป็นการเพิ่มทักษะการคิด
2. การระดมและการใช้ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนมีพื้นฐานประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เมื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันจะได้อิทธิพลที่หลากหลาย
3. เพื่อนสอนเพื่อน สมาชิกในกลุ่มจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในด้านการคิดและแก้ปัญหาได้อย่างดี

4. ทฤษฎีสถาน

การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนภายในกลุ่มหลากหลายรูปแบบ ซึ่งต้องมีการแสดงออกทางพฤติกรรม ความรู้สึกและการกระทำ

เลวิน (Lewin ; อ้างถึงในอุทัยรัตน์ ทิพวรรณ. 2545 : 23 – 24) กล่าวว่า

1. พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มแตกต่างกัน
2. โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคล ที่มีลักษณะแตกต่างกัน
3. การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม โดยมี

ปฏิสัมพันธ์ในรูปการกระทำ ความรู้สึก และความคิด

5. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือจะบังเกิดผลดีได้ ครูผู้สอนจะต้องใช้วิธีการเสริมแรงหลากหลายวิธี เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความสนใจอยากจะเรียน ซึ่งทิสนา แชมมณี (2552 : 57 – 58) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner) ที่เกี่ยวกับการเสริมแรงไว้ดังนี้

1. การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปที่สุดในระหว่างทำการสอน การให้การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของเด็กจะช่วยเพิ่มอัตรา การตอบสนองที่เหมาะสมนั้น

2. การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว การเว้นระยะการเสริมแรงอย่างไม่เป็นระบบหรือเปลี่ยนรูปแบบการเสริมแรง จะช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทนถาวร เช่น ถ้าครูชมว่า “ดี” ทุกครั้งที่นักเรียนตอบถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนจะเห็นความสำคัญของแรงเสริมน้อยลง ครูควรเปลี่ยนเป็นแรงเสริมแบบอื่นบ้าง เช่น ยิ้ม พยักหน้า หรือบางครั้งอาจไม่ให้แรงเสริม

3. การลงโทษทำให้เรียนรู้ได้เร็วและลืมเร็ว การลงโทษที่รุนแรงเกินไปมีผลเสียมาก ผู้เรียนอาจไม่ได้เรียนรู้หรือจำสิ่งที่เรียนไม่ได้เลย ควรใช้วิธีการงดการเสริมแรงเมื่อนักเรียนมี พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เมื่อนักเรียนใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ แม้ได้บอกและตักเตือนแล้วยังใช้ อีก ครูควรงดการตอบสนองต่อพฤติกรรมนั้น เมื่อไม่มีใครตอบสนอง ผู้เรียนจะหยุดพฤติกรรม นั้นไปในที่สุด

4. การให้แรงเสริมหรือให้รางวัลเมื่ออินทรีย์กระทำพฤติกรรมที่ต้องการ สามารถ ช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้ หากต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือปลูกฝังนิสัยให้แก่ ผู้เรียน การแยกแยะขั้นตอนของปฏิกิริยาตอบสนองออกเป็นลำดับขั้น โดยพิจารณาให้เหมาะสม กับความสามารถของผู้เรียน เช่น หากต้องการปลูกฝังนิสัยในการรักษาความสะอาดห้องปฏิบัติการ และเครื่องมือ สิ่งสำคัญประการแรกคือ ต้องนำพฤติกรรมที่ต้องการมาจำแนกเป็นพฤติกรรมย่อย ให้ชัดเจน เช่น การเก็บ การกวาด การเช็ดถู การล้าง การจัดเรียง เป็นต้น ต่อไปจึงพิจารณา แรงเสริมที่จะให้แก่ผู้เรียน เช่น คะแนน คำชมเชย การให้เกียรติ การให้โอกาสแสดงตัว เป็นต้น เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ก็ให้การเสริมแรงที่เหมาะสมในทันที

จากแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่กล่าวมา สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น เน้นให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ได้ร่วมกันทำงาน ใช้การเสริมแรงหลากหลายรูปแบบ นักเรียนพึงพาอาศัยกันภายในกลุ่ม ลดความขัดแย้ง ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับความนิยมแพร่หลายในปัจจุบัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ การเรียนรู้ ดังมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

รวีวรรณ ศรีศรีรามครัน (2543 : 171 – 173) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนแบบร่วมมือ ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้เรียนดังนี้

1. ประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ โดยมุ่งให้ผล การเรียนของกลุ่มมีคะแนนสูงเมื่อมีการวัดผล ทำให้สมาชิกกลุ่มต้องสนใจศึกษาในเรื่องที่ได้รับ มอบหมายและผู้เรียนประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการสูงกว่าการเรียนการสอนแบบปกติ
2. เพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน การจัดการสอนในลักษณะกลุ่มการเรียนจะทำให้ผู้เรียน แต่ละคนรู้ถึงคุณค่าและความสำเร็จของตนเองในการเป็นสมาชิก รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการ ทำงานกลุ่มทำให้เพิ่มความมั่นใจในการทำงานและการเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นมีอิสระที่จะคิด และเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่ม
3. ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน เนื่องจากธรรมชาติและลักษณะของการเรียนแบบ ร่วมมือจะสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาและเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่มอธิบาย หรือบอกเล่าสิ่งที่รู้ให้แก่เพื่อนร่วมกลุ่มให้เข้าใจ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนหรือผู้บอกเล่า อธิบายมีความ เข้าใจเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี และชัดเจนมากขึ้น ผู้รับฟังก็จะสามารถเข้าใจอีกแนวคิดหนึ่ง นอกเหนือจากความคิดเห็นของตนเอง
4. พัฒนาทักษะทางด้านสังคม การเรียนการสอนแบบการเรียนร่วมมือจะทำให้สมาชิก ในกลุ่มได้ปรึกษาหารือกัน พูดคุย เสนอความคิดเห็น ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมทางด้านสังคมที่ดี ต่อกัน มีความเข้าใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นการฝึกทักษะที่ดีให้แก่ผู้เรียนในด้าน การสื่อสารและก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน
5. เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและก่อให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การเรียนแบบร่วมมือก่อให้เกิด ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนแม้กระทั่งเพื่อนที่เรียนด้วยในชั้นเรียน เมื่อจัดให้ เรียนแบบร่วมมือก็จะแสดงความสามารถของตนเองทำให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มได้และเมื่อเปลี่ยน กลุ่มการเรียนเป็นระยะ ๆ ทำให้เพื่อนทุกคนในชั้นเรียนได้รู้จักคุ้นเคยกันจะทำให้ทุกคนในชั้นเรียน ไม่ว่าผู้เรียนดีหรือเรียนด้อยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากกว่าการเรียนแบบปกติ

ทิสนา เขมมณี (2552 : 101) กล่าวถึงผลดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

1. มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น (Greater Efforts to Achieve)
การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น (Long – Term Retention) มีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาว่างอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

2. มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น (More Positive Relationships among Students) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจนักกีฬามากขึ้น ใส่ใจในผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ความหลากหลาย การประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม

3. มีสุขภาพจิตดีขึ้น (Greater Psychological Health) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม และความสามารถในการเผชิญกับความเครียดและความผันแปรต่างๆ

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ใส่ใจผู้อื่น สุขภาพจิตดี เห็นคุณค่าและภูมิใจในตนเอง และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญถึงผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้มีผู้เสนอแนะไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 34 - 35) และอาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 122 - 123)

ได้เสนอขั้นตอนของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือสรุปได้ดังนี้

1. **ขั้นเตรียม** กิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วย ผู้สอนแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 3-5 คน ผู้สอนควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม แจกวัสดุประสงค์ของบทเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. **ขั้นสอน** ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูลและมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
3. **ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม** ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูอาจกำหนดให้ผู้เรียนใช้เทคนิคต่างๆ เช่น แบบ Jigsaw, TGT, STAD, TAI, GT, LT, NHT, Co-op Co-op เป็นต้น ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเทคนิคที่ใช้แต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่งๆ อาจต้องใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือหลายๆ เทคนิคประกอบกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน
4. **ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ** ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมส่วนที่ยังขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้

5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังไม่เข้าใจครูควรอธิบายเพิ่มเติม และผู้เรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

จอห์นสัน และคนอื่น ๆ (Johnson & others. 1994 : 13 – 14; อ้างถึงในทศนา แคมมณี. 2552 : 103 – 105) กล่าวถึงขั้นตอนการที่นำไปใช้จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนแบบร่วมมือไว้ 4 ด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งทางด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ

1.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มควรมีขนาดเล็กประมาณ 3-6 คน กลุ่มขนาด 4 คน จะเป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุด

1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม เป็นการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มซึ่งอาจทำโดยการสุ่มหรือการเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปกลุ่มจะต้องประกอบไปด้วยสมาชิกที่คล่องแคล่วในด้านต่าง ๆ เช่น เพศ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

1.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีส่วนในการทำงานได้อย่างทั่วถึง ครูควรมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานให้ทุกคน และบทบาทหน้าที่นั้น ๆ จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของงานอันเป็นจุดหมายของกลุ่ม ครูควรจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้อยู่ในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน บทบาทหน้าที่ในการทำงานเพื่อการเรียนรู้มีจำนวนมาก เช่น บทบาทผู้นำกลุ่ม ผู้สังเกตการณ์ เลขานุการ ผู้เสนอผลงาน ผู้ตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

1.5 จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์กัน ครูจำเป็นต้องคิดออกแบบการจัดห้องเรียนหรือสถานที่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ให้เอื้อและสะดวกต่อการทำงานของกลุ่ม

1.6 จัดสาระ วัสดุ หรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำ วิเคราะห์สาระ งาน หรือวัสดุที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และจัดแบ่งสาระหรืองานนั้นในลักษณะที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนในการช่วยกลุ่มและพึ่งพากันในการเรียนรู้

2. ด้านการสอน ครูควรมีการเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

2.1 อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่ม ครูควรอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผลในการดำเนินการต่าง ๆ รายละเอียดของงานและขั้นตอนการทำงาน

2.2 อธิบายเกณฑ์การประเมินผลงาน ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจตรงกันว่าความสำเร็จของงานอยู่ตรงไหน งานที่คาดหวังจะมีลักษณะอย่างไร เกณฑ์ที่จะใช้ในการวัดความสำเร็จของงานคืออะไร

2.3 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการของการฟังและเกื้อกูลกัน ครูควรอธิบายกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา บทบาทหน้าที่ และระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่กลุ่มจะได้รับในการร่วมมือกันเรียนรู้

2.4 อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

2.5 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย เช่น การสุ่มเรียกชื่อผู้เสนอผลงาน การทดสอบ การตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

2.6 ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวัง หากครูชี้แจงให้ผู้เรียนได้รู้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ความคาดหวังที่มีต่อตนเองและพยายามจะแสดงพฤติกรรมนั้น

3. ด้านการควบคุมกำกับและการช่วยเหลือกลุ่ม

3.1 ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

3.2 สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของกลุ่ม ตรวจสอบว่าสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในงานหรือบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก ให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้แรงเสริม และบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม

3.3 เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานและการทำงาน เมื่อพบว่ากลุ่มต้องการความช่วยเหลือ ครูสามารถเข้าไปชี้แจง สอนซ้ำ หรือให้ความช่วยเหลืออื่นๆ

3.4 สร้างการเรียนรู้ ครูควรให้กลุ่มสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีความชัดเจนขึ้น

4. ด้านการประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

4.1 ประเมินผลการเรียนรู้ ครูประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

4.2 วิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสเรียนรู้ที่จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่ม

จากขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ กล่าวได้ว่าครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการกระบวนการในการทำงานร่วมกัน โดยคำนึงงานตั้งแต่การวางแผนการจัดกลุ่ม การกำหนดบทบาทของผู้เรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการสรุปและประเมินผลการทำงานของกลุ่ม โดยที่นักเรียนทุกคนเข้าใจจุดหมายของกลุ่มที่มีร่วมกัน

หลักการจัดกลุ่มนักเรียน

การจัดกลุ่มนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นเรื่องสำคัญ ผู้สอนต้องจัดให้มีความเท่าเทียมกันในแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีผู้เสนอวิธีการจัดกลุ่มนักเรียนไว้ดังนี้

วิลลาร์ด สุนทรโรจน์ (2550 : 18 – 19) เสนอหลักการไว้ว่า ผู้สอนจะต้องศึกษาคะแนนสอบวิชาใดวิชาหนึ่งของนักเรียนแล้วเรียงอันดับที่จากคนที่มีความคะแนนสูงสุดไปหาคนที่มีความคะแนนต่ำสุด แล้วจัดให้แต่ละกลุ่มมีคนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ละครึ่งทุกกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มควรจะมีทั้งเพศชายและหญิงละครึ่งด้วย และกลุ่มที่มีขนาดพอเหมาะคือ กลุ่มที่มีสมาชิก 4 คน ดังตัวอย่างในห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 25 คน ให้เรียงอันดับคะแนนจากคนที่ได้คะแนนสูงสุดไปหาต่ำสุดตามลำดับแล้วจัดกลุ่มตามอันดับที่ ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 การจัดกลุ่มเรียงอันดับคะแนนสูงสุดไปหาต่ำสุด

ระดับความสามารถ	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6
เก่ง	1	2	3	4	5	6
ปานกลาง	12	11	10	9	8	7
ปานกลาง	13	14	15	16	17	18
อ่อน	24	23	22	21	20	19
อ่อน	25					

ที่มา : วิลลาร์ด สุนทรโรจน์ (2550 : 19)

การแบ่งกลุ่มแบบนี้จะเห็นว่าทุกกลุ่มจะมีนักเรียนคะแนน เก่ง ปานกลาง อ่อนเหมือนกัน การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนทุกคนในกลุ่มจะมีความสนใจในการพูดคุย ซักถามกัน การให้ความรู้แก่กัน คนเรียนเก่งจะเกิดความภาคภูมิใจในการให้ความรู้แก่คนเรียนปานกลางและคนเรียนอ่อน คนเรียนปานกลางจะเรียนรู้วิธีเรียนจากคนเก่ง

และทั้งคนเก่งและคนปานกลางจะช่วยคนอ่อน ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้คนเรียนปานกลาง และคนเรียนอ่อนคะแนนสูงขึ้นและมีความสุขในการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 77) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกลุ่มนักเรียนที่ทำกิจกรรมกลุ่มย่อยไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม ได้รับฝึกหัด ทักษะ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ขนาดของกลุ่มอาจแบ่งเป็น 4 – 6 คน ตามปริมาณงานที่กำหนด และกลุ่มที่มีความเหมาะสมที่สุดคือ 4 คน จะศึกษาค้นคว้าทำกิจกรรมได้ดี เพราะคนน้อยจะมีการประสานงานและกระจายความรับผิดชอบได้ดี ถ้ามีจำนวนมากกว่านี้ เช่น 8 คน การประสานงานในกลุ่มจะล่าช้า ความรู้สึกรับผิดชอบในงานกลุ่มลดน้อยลง งานจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มนักเรียนขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การสอน ลักษณะเนื้อหาวิชา เวลาที่กำหนด ทักษะที่ต้องการฝึกและปริมาณความยากง่ายของงานด้วย

หลักการจัดกลุ่มนักเรียนที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องจัดเรียงลำดับความรู้และความสามารถของนักเรียน แล้วแบ่งกลุ่มละความสามารถโดยให้แต่ละกลุ่มมีทั้งเด็กเก่ง ปานกลางและอ่อน เพื่อให้นักเรียนได้ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ขนาดของกลุ่มขึ้นอยู่กับทักษะที่ต้องการฝึกและความเหมาะสมของลักษณะเนื้อหาในวิชานั้น ๆ

เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแต่ละชนิด จะมีหลักการและวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระที่เรียน โดยอาศัยการร่วมมือ และช่วยเหลือกันตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 177 – 195) วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550 : 20 – 34) และอาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 123 – 125) แนะนำเทคนิคที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สอดคล้องกันสรุปได้ดังนี้

1. ปริศนาความคิด (Jigsaw) เป็นเทคนิคที่สมาชิกในกลุ่มแยกย้ายกันไปศึกษาหาความรู้ในหัวข้อ เนื้อหาที่แตกต่างกัน แล้วกลับเข้ากลุ่มมาถ่ายทอดความรู้ที่ได้มาให้สมาชิกในกลุ่มฟัง วิธีนี้คล้ายกับการต่อภาพจิ๊กซอว์ จึงเรียกรูปแบบนี้ว่า Jigsaw หรือปริศนาความคิด
2. กลุ่มร่วมมือแข่งขัน (Teams – Games – Tournaments : TGT) เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้เนื้อหาสาระจากผู้อื่นด้วยกัน แล้วแต่ละคนแยกย้ายไปทดสอบความรู้ คะแนนที่ได้ของแต่ละคน จะนำมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงสุดได้รับรางวัล
3. กลุ่มร่วมมือช่วยเหลือ (Team Assisted Individualization : TAI) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความสามารถเฉพาะตนก่อน แล้วจึงจับคู่ตรวจสอบกันและกัน ช่วยเหลือกันทำใบงานจนสามารถผ่านได้ ต่อจากนั้นจึงนำคะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นฝ่ายได้รับรางวัล

4. กลุ่มสืบค้น (Group Investigation : GI) เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าหาความรู้นำมาเสนอประกอบเนื้อหาที่เรียน อาจเป็นการทำงานตามใบงานที่กำหนด โดยที่ทุกคนในกลุ่มรับรู้และช่วยกันทำงาน

5. กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together : LT) เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ให้สมาชิกในกลุ่มได้รับฝึกหัด มีบทบาทหน้าที่ทุกคน เช่น เป็นผู้อ่าน เป็นผู้จัดบันทึก เป็นผู้รายงานนำเสนอ เป็นต้น ทุกคนช่วยกันทำงาน จนได้ผลงานสำเร็จ ส่งและนำเสนอผู้สอน

6. กลุ่มร่วมกันคิด (Numbered Heads Together : NHT) กิจกรรมนี้เหมาะสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ สมาชิกกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน จะช่วยกันค้นคว้าเตรียมตัวตอบคำถามที่ผู้สอนจะทดสอบ ผู้สอนจะเรียกถามทีละคน กลุ่มที่สมาชิกสามารถตอบคำถามได้มาก แสดงว่าได้ช่วยเหลือกันดี

7. กลุ่มร่วมมือ (Co-op Co-op) เป็นเทคนิคการทำงานโดยสมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถและความถนัดแตกต่างกัน ได้แสดงบทบาทตามหน้าที่ที่ตนถนัดอย่างเต็มที่ ทำให้งานประสบความสำเร็จ วิธีนี้ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกความรับผิดชอบการทำงานกลุ่มร่วมกัน และสนองต่อหลักการของการเรียนรู้และร่วมมือที่ว่า “ความสำเร็จของแต่ละคน คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน”

สรุปได้ว่าเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่กล่าวมาแล้วนั้นมีรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละเทคนิคจะเน้นที่บทบาทและการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ การนำมาใช้กับผู้เรียนจึงควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของกิจกรรม เวลาที่ใช้ ธรรมชาติและความยากง่ายของเนื้อหาวิชาที่นำมาสอน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (Co-op Co-op) ซึ่งใช้ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม ผู้สอนจัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ แจกวัสดุประสงค์ของบทเรียนและแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน
2. ขั้นสอนและทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้สอนแนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูลและมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย
3. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่ม ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้รายบุคคล
4. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่มและพิจารณาถึงจุดเด่นและสิ่งที่ควรปรับปรุง

การหาประสิทธิภาพ

สื่อการสอนที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คืบนั้น จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ ว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด เรียกว่าการหาประสิทธิภาพของสื่อ เพื่อให้เกิดความมั่นใจก่อนการนำไปใช้ อันจะส่งผลให้การเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

ความหมายของการหาประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ (2541 : 134) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try - out) ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้จริง (Trial Run) เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

จิตติร ทองสุข (2541 : 22) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพเครื่องมือเป็นกระบวนการตรวจสอบและพิจารณาคุณค่าของสื่ออย่างมีระบบ ก่อนนำสื่อไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

วิไลวรรณ ธาณี (2550 : 53 – 54) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพชุดฝึกเป็นกระบวนการตรวจสอบคุณภาพและประเมินสื่อหรือพิจารณาคุณค่าด้านต่าง ๆ ของสื่ออย่างมีระบบว่า มีคุณภาพหรือมีคุณค่าหรือไม่ ก่อนนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ชุดฝึกที่ผลิตแล้วจำเป็นต้องนำไปทดสอบประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อสำหรับพิจารณา ซึ่งจะทำให้เป็นหลักประกันได้ว่าเมื่อนำสื่อไปใช้สามารถทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามต้องการ จากความหมายของการหาประสิทธิภาพ สรุปได้ว่าการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบและประเมินว่า สื่อการเรียนการสอนนั้นมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้หรือไม่ เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ

การทดสอบหาประสิทธิภาพของเครื่องมือเป็นกระบวนการที่สำคัญ เมื่อผลิตสื่อการสอนแล้วต้องนำสื่อไปทดสอบหาประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้ทราบว่าเมื่อใช้สื่อกับผู้เรียนแล้วเกิดผลในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ (2541 : 134 – 143) กล่าวถึงขั้นตอนของการทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อว่าต้องนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try - out) เพื่อปรับปรุงแล้วนำไปใช้จริง (Trial Run) นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วจึงดำเนินการผลิตเป็นจำนวนมาก และนำไปใช้สอนในชั้นเรียนตามปกติได้ การทดลองมีขั้นตอนดังนี้

1. การทดลองแบบเดี่ยว (1 : 1) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 3 คน โดยใช้เด็กอ่อนปานกลาง และเด็กเก่ง จำนวนหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวนี้อาจได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก แต่เมื่อปรับปรุงแล้วจะสูงขึ้นมาก ก่อนนำไปทดลองแบบกลุ่มในขั้นนี้ E_1/E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 60/60

2. การทดลองแบบกลุ่มย่อย (1 : 10) เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6 – 10 คน (ละผู้เรียนที่เก่งกับอ่อน) จำนวนหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าเกณฑ์ โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณ 10% นั่นคือ E_1/E_2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 70/70

3. การทดลองแบบกลุ่มใหญ่ (1 : 100) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 40 – 100 คน จำนวนหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน 2.5% ก็ยอมรับ หากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของเครื่องมือใหม่ โดยยึดสภาพความจริงตามเกณฑ์ สมมติว่าเมื่อทดสอบประสิทธิภาพได้เกณฑ์ 85/85 ก็แสดงว่าเครื่องมือนั้นมีประสิทธิภาพ

เผชิญ กิจระการ (2544 : 46 – 51) กล่าวว่า การคำนวณหาประสิทธิภาพสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอน มีกระบวนการสำคัญดังต่อไปนี้

1. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach)

กระบวนการนี้เป็นการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักของความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Experts) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะนำมาหาประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญจะประเมินสื่อการเรียนการสอนตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (นิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) นำค่าเฉลี่ยที่ได้จากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไปแทนค่าในสูตรสำหรับค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับจะต้องอยู่ในระดับมากขึ้นไปคือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 5.00 ถ้าได้ค่าไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขสื่อและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใหม่

2. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach)

วิธีการนี้จะนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนโปรแกรม แบบฝึกทักษะ เป็นต้น ส่วนมากใช้วิธีการหาประสิทธิภาพด้วยวิธีนี้ ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์

การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียนหรือแบบทดสอบย่อย โดยแสดงเป็นค่าตัวเลข 2 ตัว เช่น $E_1/E_2 = 80/80$, $E_1/E_2 = 85/85$, $E_1/E_2 = 90/90$ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนนั้น ถ้าเป็นสื่อที่ต้องการหลักของความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจตัดสินคุณค่า ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาโดยการประเมินแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ถ้าต้องการทราบผลการใช้สื่อการสอนชนิดนั้นต้องผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยการทดลองแบบเดี่ยว แบบกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ แล้วพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรม แสดงค่าเป็นตัวเลข 2 ตัว เช่น $E_1/E_2 = 80/80$

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของเครื่องมือหรือสื่อการสอน จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ

ชัยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ (2538 : 494 – 495) ได้อธิบายไว้ว่า การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่องเป็นการกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายจะกำหนดค่าเป็น E_2 คือประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ดังนี้

1. ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง เป็นการประเมินพฤติกรรมย่อย ๆ หลายพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องเรียกว่า กระบวนการ (Process) ของผู้เรียน โดยสังเกตจากการรายงานกลุ่ม การรายงานบุคคล หรือจากการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการทำกิจกรรมอื่นที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้

2. ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย เป็นการประเมินผลลัพธ์ (Products) ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลการสอบหลังเรียนและสอบปลายปีหรือปลายภาค

วรกิต วัตข้าวหลาม (2540 : 122) กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอน นิยมตั้งไว้ 90/90 สำหรับเนื้อหาวิชาที่เป็นความจำ และไม่ต่ำกว่า 80/80 สำหรับวิชาทักษะในกรณีที่ไม่สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของชุดการสอนได้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้จริง ๆ เนื่องจากมีตัวแปรที่ไม่อาจควบคุมได้ เช่น สภาพของห้องเรียน ความพร้อมของผู้เรียน ฯลฯ ก็อนุโลมให้มีค่าผิดพลาดจากที่กำหนดไว้ประมาณ 2.5-5 เปอร์เซ็นต์ ประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้นนี้ กำหนดได้ 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอน มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เกินกว่า 2.5 เปอร์เซ็นต์

2. เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอน มีค่าเท่ากับเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือสูงกว่า ไม่นเกิน 2.5 เปอร์เซนต์

3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอน มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่จะต้อง ไม่นต่ำกว่า 2.5 เปอร์เซนต์ ถือว่ายังมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับได้

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 156) ได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ ไว้ว่า การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ สามารถกำหนดได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับครูผู้วิจัยจะกำหนด ถ้าต้องการประสิทธิภาพสูง ก็กำหนดค่าไว้สูง เช่น 90/90 แต่การกำหนดเกณฑ์ไว้สูงอาจพบ ปัญหาว่าไม่สามารถบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ การที่จะทำให้ผู้เรียนส่วนมากทำคะแนนได้ จวนเต็ม มีค่าเฉลี่ยจวนเต็มคือร้อยละ 90 ขึ้นไป ไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นจึงไม่ค่อยพบการตั้งเกณฑ์ 90/90 ในการวิจัยบางเรื่องตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำกว่า 80 ทั้งด้านกระบวนการและผลโดยรวม เช่น ตั้งเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเรื่องนั้นโดยธรรมชาติแล้วเป็นเรื่องที่ยาก เช่น วิชาคณิต เป็นต้น การตั้งเกณฑ์ไว้สูงอาจจะไม่บรรลุผลได้ อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไป เช่น 70/70 ทั้งนี้เพราะถ้าสิ่งที่ครูพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพจริงแล้ว จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุ ระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ได้ การตั้งเกณฑ์ 50/50 หรือ 60/60 แสดงว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ โดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มหรือมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย (60%) ซึ่งไม่น่าจะเพียงพอ ควรพัฒนาได้มากกว่านั้น

วิไลวรรณ ธานี (2550 : 55 – 58) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ต้องมี เกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งมีแนวคิดในการประเมินหลายทาง บางแนวคิดอาจใช้เกณฑ์พัฒนาการ ของผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก บางแนวคิดอาจใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและ ผลลัพธ์โดยเฉลี่ย บางแนวคิดอาจหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการทดสอบหลังเรียน โดยเฉลี่ย ของผู้เรียนทั้งกลุ่มกับคะแนนทดสอบหลังเรียน โดยเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งกลุ่ม การตัดสินใจเลือก แนวคิดใดในการกำหนดเกณฑ์การหาประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความสอดคล้อง และกระบวนการใช้เครื่องมือแต่ละประเภทที่สร้างขึ้น แต่วิธีที่นิยมกันอย่างแพร่หลายคือการ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ล่วงหน้า อาจเป็นเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หรือ 90/90 ซึ่งเป็นการหา ความสัมพันธ์ของคะแนนที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่เรียน โดยใช้สื่อนั้นแล้ว

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพจะกำหนดให้เป็นเปอร์เซนต์ของผล เฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 หรือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ การตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ ธรรมชาติของวิชาและเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อนั้น ถ้าเป็นวิชาค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาง่าย ก็อาจตั้งเกณฑ์ 90/90 เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งเกณฑ์เป็น

ค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือ ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ร้อยละ 90/90 เมื่อคำนวณแล้ว ค่าที่ถือว่าใช้ได้คือ 87.5/87.5 หรือ 87.5/90 เป็นต้น

ดัชนีประสิทธิผล

การประเมินพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนว่ามีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด สามารถดูได้จากความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเรียกว่า ดัชนีประสิทธิผล

ความหมายของดัชนีประสิทธิผล

ความหมายของดัชนีประสิทธิผลมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้
 เષิฃญ กิจระการ (2542 : 136) กล่าวว่า ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) หมายถึง ค่าความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนหรือเป็นผลทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ดัชนีประสิทธิผลคำนวณได้จากการหาค่าความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดสอบและการทดสอบหลังทดลองด้วยคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่ได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวบ่งบอกขอบเขตและประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อหรือการสอน

ไชยศ เรืองสุวรรณ (2545 : 279) กล่าวว่าดัชนีประสิทธิผล หมายถึงตัวเลขที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเทียบกับคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 667) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ว่า เป็นผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ดัชนีประสิทธิผล หมายถึง ค่าที่แสดงความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนหลังเรียนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผลเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนเปรียบเทียบกับก่อนเรียน โดยแสดงค่าเป็นร้อยละ มีผู้เสนอวิธีการหาค่าดัชนีประสิทธิผลดังนี้ ฮอฟแลนด์ (Hovland, 1949 : unpagged ; อ้างถึงใน เષิฃญ กิจระการ, 2546 : 1) ได้เสนอดัชนีประสิทธิผล ซึ่งคำนวณได้จากการหาความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนสูงสุดที่สามารถทำเพิ่มขึ้นได้ ฮอฟแลนด์ เสนอว่า

ค่าความสัมพันธ์ของการทดลองจะสามารถทำได้อย่างถูกต้องแน่นอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวชี้วัดถึงขอบเขตและประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อ

เวบบ์ (Webb, 1963 : unpagged ; อ้างถึงใน เจริญ กิจระการ, 2546 : 1) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน โดยใช้วิธี 3 แบบ ซึ่งเพิ่มเติมจากดัชนีประสิทธิผลของฮอฟแลนด์ โดยเวบบ์ให้ความสำคัญต่อค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนซึ่งเรียกว่า วิธีการ Conventional โดยจะคำนวณจากค่าคะแนนร้อยละของกลุ่มควบคุม ลบออกจากคะแนนร้อยละของกลุ่มทดลอง แล้วจึงหารด้วยร้อยละของกลุ่มควบคุม ผลที่ได้จะแสดงถึงร้อยละที่เพิ่มขึ้น (หรือลดลง) เปรียบเทียบกับคะแนนการหาค่าดัชนีประสิทธิผล

รูปแบบการหาค่าดัชนีประสิทธิผลผู้วิจัยใช้สูตรของ กู๊ดแมน เฟลทเชอร์และชไนเดอร์ (Goodman, Fletcher & Schnieder) (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2545 : 279) ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

$$\text{หรือ } E.I. = \frac{P_1 - P_2}{100 - P_2}$$

จำนวนเศษของ E.I. จะเป็นเศษที่ได้จากการวัดการทดสอบก่อนเรียน (p_1) และการทดสอบหลังเรียน (p_2) ซึ่งคะแนนทั้ง 2 ชนิดนี้ จะแสดงถึงค่าร้อยละของคะแนนรวมสูงสุดที่ทำให้ (100%) ตัวหารของดัชนี คือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน (p_1) และคะแนนสูงสุดที่นักเรียนจะสามารถทำได้ ต่อมาเวบบ์ได้ปรับปรุงรูปแบบของการแสดงค่าดัชนีประสิทธิผลใหม่ โดยการคูณด้วย 100 เพื่อให้ค่าที่ออกมาเป็นร้อยละซึ่งจะช่วยให้ดูและตีค่าได้สะดวกขึ้น

ดัชนีประสิทธิผลสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินสื่อ เริ่มจากการทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นตัวบอกว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด รวมถึงการวัดทางความเชื่อ เจตคติและความตั้งใจของผู้เรียน นำคะแนนที่ได้มาแปลงให้เป็นร้อยละ หากคะแนนสูงที่เป็นไปได้ จากนั้นนำนักเรียนเข้ารับการทดลองเสร็จแล้วทำการทดสอบหลังเรียน นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีประสิทธิผล โดยนำคะแนนก่อนเรียนไปลบออกจากคะแนนหลังเรียน ได้เท่าใดนำมาหารด้วยค่าที่ได้จากการทดสอบสูงสุดที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้ ลบด้วยคะแนนทดสอบโดยทำให้อยู่ในรูปร้อยละ

จากการคำนวณพบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00 หากค่าทดสอบก่อนเรียนเป็น 0 และการทดสอบหลังเรียนปรากฏว่านักเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือได้คะแนน 0 เท่าเดิม

$$E.I. = \frac{p_2 - p_1}{100 - p_1} = \frac{0\% - 0\%}{100\% - 0\%} = \frac{0\%}{100\%} = 0.00$$

แต่ถ้าคะแนนทดสอบก่อนเรียน (p_1) = 0 และคะแนนทดสอบหลังเรียนนักเรียนทำได้สูงสุด คือเต็ม $p_2 = 100$ ค่า E.I. จะเท่ากับ 1.00

$$E.I. = \frac{p_2 - p_1}{100 - p_1} = \frac{100\% - 0\%}{100\% - 0\%} = \frac{100\%}{100\%} = 1.00$$

และในทางตรงกันข้าม ถ้าคะแนนทดสอบหลังเรียนน้อยกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนค่าที่ได้ออกมา จะมีค่าเป็นลบ เช่น $p_1 = 83\%$ $p_2 = 45\%$ $E.I. = -0.38$

สรุปได้ว่า การหาค่าดัชนีประสิทธิผลคำนวณได้จากการหาความแตกต่างของการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน โดยนำคะแนนก่อนเรียนไปลบออกจากคะแนนหลังเรียน ได้เท่าใดนำมาหารด้วยค่าที่ได้จากการทดสอบสูงสุดที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้ ลบด้วยคะแนนทดสอบโดยทำให้อยู่ในรูปร้อยละ ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อ

ความพึงพอใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้นั้น ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงบรรยากาศการเรียนรู้ สถานการณ์ สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความพึงพอใจในการเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียน

ความหมายของความพึงพอใจ

พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมาให้ครูผู้สอนได้รับรู้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความพึงพอใจในการเรียน ครูควรตระหนักและให้ความสำคัญ นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้

กาญจน์ เรืองมนตรี (2543 : 1) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึก เช่น ความรู้สึกรัก ความรู้สึกชอบ ภูมิใจ สุขใจเต็มที่ ยินดี ประทับใจ เห็นด้วย อันจะมีผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีการเสียดสี อูทิสแรงกาย แรงใจ และสติปัญญาให้แก่งานอย่างแท้จริง

รัตนา แสงแก่นเพชร (2543 : 17) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงสภาพของสภาวะจิตที่ปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความเครียดจะน้อยลง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้น และในทางกลับกัน ถ้าความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง ความเครียดและความไม่พึงพอใจจะเกิดขึ้น

มอร์ส (Morse. 1995 : 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้ที่ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน และความเครียดนี้มีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมาก จะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องหาวิธีตอบสนอง ความเครียดก็จะน้อยลงหรือหมดไป ความพึงพอใจก็จะมากขึ้น

คอตเลอร์ (Kotler. 1997 : 40) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึงระดับความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้คุณค่าที่ได้รับจากการบริการกับความคาดหวังของแต่ละบุคคล ก่อนที่จะใช้หรือรับบริการนั้น ๆ

จากความหมายของความพึงพอใจข้างต้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก รัก ชอบ พอใจ หรือทัศนคติของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งได้รับการตอบสนองในทางที่ดีทั้งด้านวัตถุและจิตใจ เป็นความรู้สึกที่มีความสุขทำให้ปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ในการปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความพึงพอใจต่อการทำงานนั้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจในงานที่มีอยู่ การสร้างแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทฤษฎีและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ได้มีนักการศึกษาเสนอแนะไว้ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2544 : 115 – 119) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหาร หรือครูจะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองของผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานอาจจะถูกเชื่อมโยงด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงาน ย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็น ผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับ ความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

เฮร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959 : 113 – 115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงาน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานของอาชีพ สภาพการทำงาน เป็นต้น

แมกเกรเกอร์ (McGregor, 1960 : 33 – 58) ได้ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์และได้อธิบายลักษณะของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1. คนประเภทเอกซ์ (X) มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1 มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้
- 1.2 มีความรับผิดชอบน้อย
- 1.3 ชอบให้สั่งการ
- 1.4 ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์การ
- 1.5 มีความปรารถนาให้ตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัย

2. คนประเภทวาย (Y) มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 ชอบทำงาน เห็นว่าการทำงานเป็นของสนุก เหมือนการเล่นหรือการพักผ่อน
- 2.2 มีความรับผิดชอบในการทำงาน
- 2.3 มีความทะเยอทะยานและกระตือรือร้น
- 2.4 สั่งการตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้

2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานและองค์การพัฒนาวิธีทำงาน

2.6 บรรณาด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความสมหวังในชีวิต

มาสโลว์ (Maslow, 1970 : 69 – 80) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) นับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีสิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของคนเราอาจจะซ้ำซ้อนกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจยังไม่ทันหมดไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้” ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เน้นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความมั่นคงในชีวิตทั้งที่เป็นอยู่ปัจจุบันและอนาคต ความเจริญก้าวหน้า อบอุ่นใจ
3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นสิ่งสูงใจที่สำคัญต่อการเกิดพฤติกรรม ต้องการให้สังคมยอมรับตนเองเข้าเป็นสมาชิก ต้องการความเป็นมิตร ความรักจากเพื่อนร่วมงาน
4. ความต้องการมีฐานะ (Esteem Needs) มีความอยากเด่นในสังคม มีชื่อเสียง อยากให้บุคคลยกย่องสรรเสริญตนเอง อยากมีความเป็นอิสระเสรีภาพ
5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs)

เป็นความต้องการในระดับสูง อยากให้ตนเองประสบความสำเร็จทุกอย่างในชีวิต ซึ่งเป็นไปได้ยากจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าความพึงพอใจในการเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับผลการเรียนในทางบวก ซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติ ทำให้นักเรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมากขึ้นเพียงใด นั่นคือสิ่งที่ครูผู้สอนจะคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวทางในการวัดไว้หลายวิธีดังต่อไปนี้

พนิตดา ชัยปัญญา (2542 : 28) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความ

คิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไปนิยมใช้วิธีจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ และประเด็นวัดความพึงพอใจเป็นทางบวก คะแนนจะเป็นดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
ระดับ 3 หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง

3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

ชวลิต ชูก่าแพง (2543 : 110 – 115) กล่าวไว้ว่า การวัดความพอใจหรือการวัดจิตพิสัยสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตการณ์พูด การกระทำ การเขียนของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ครูต้องการวัด เช่น ต้องการวัดว่านักเรียนคนหนึ่งมีความสนใจต่อการเรียนมากน้อยเพียงใด ครูอาจสังเกตพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การมาเรียน การตอบคำถามในชั้นเรียน การทำการบ้าน การส่งงาน

2. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการพูดคุยกับนักเรียนในประเด็นที่ครูอยากรู้ซึ่งอาจเป็นความรู้สึก ทศนคติของนักเรียน เพื่อนำสิ่งที่นักเรียนพูดออกมาเกี่ยวกับลักษณะจิตพิสัยของนักเรียนได้ เช่น ครูอยากรู้ว่านักเรียนสนใจเรียนหรือไม่ ครูอาจพูดคุยกับนักเรียนว่าเคยอ่านหนังสืออะไรบ้าง เคยเขียนโปรแกรมไหม มีโปรแกรมอะไรดี ๆ บ้างลองเล่าให้ครูฟังหน่อย คำตอบของนักเรียนจะทำให้ครูประเมินได้ว่ามีความพึงพอใจในการเรียนมากน้อยเพียงใด

3. การใช้แบบวัด (Rating Scale) ในการวัดความพึงพอใจมีแบบวัดที่น่าสนใจแบบของลิเคิร์ท (Likert's Method) เพราะสร้างได้ง่าย มีความเชื่อมั่นสูงและสามารถพัฒนาเพื่อวัดความรู้สึกรู้สึกได้หลากหลายโดยการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติแบบนี้เป็นวิธีประเมินน้ำหนักความรู้สึกของข้อความหลังจากเอาเครื่องมือไปสอบถามแล้ว การสร้างข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อเป้าหมายเจตคติจะต้องให้ครอบคลุมและสัมพันธ์ซึ่งกันและกันข้อความจะเป็นทางบวกหมดหรือทางลบหมด หรือผสมกันก็ได้ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 เลือกชื่อเป้าเจตคติ เช่น เจตคติต่ออาชีพครู โดยเป้าของเจตคติอาจจะเป็นคน วัตถุ สิ่งของ องค์กร สถาบัน อาชีพ วิชา ฯลฯ แล้วแต่จะเลือก ยิ่งแคบยิ่งดี ยิ่งกำหนดช่วงเวลา ด้วยแล้วการแปรผลก็จะทำให้มีความหมายดีขึ้น

3.2 เขียนข้อความแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อเป้าเจตคติ โดยวิเคราะห์ให้ครอบคลุม ลักษณะข้อความควรเป็นข้อความที่แสดงความเชื่อและรู้สึกต่อเป้าที่ต้องการ ไม่เป็นการแสดงถึงความจริง มีความเข้มงวด สั้น ให้ข้อมูลพอตัดสินใจได้ ไม่คลุมทั้งทางบวกและทางลบ ควรหลีกเลี่ยงคำปฏิเสธซ้อน ข้อความเดียวควรมีความเชื่อเดียว

3.3 การตรวจสอบข้อความ เป็นการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่า ข้อความนั้นเขียนไว้เหมาะสมหรือไม่ การตอบจะให้ตอบว่า ชอบ-ไม่ชอบ ดี-ไม่ดี เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ควรใช้ 3 มาตรา 4 มาตรา หรือ 5 มาตรา เช่น ชอบมาก ดีมาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่ดี ไม่แน่ใจ

3.4 การให้น้ำหนัก มี 3 วิธีคือ วิธีหาค่าน้ำหนักขั้วมา วิธีหาค่าน้ำหนักคะแนนมาตรฐาน วิธีหาค่าน้ำหนักแบบผลการ แต่ในระยะหลังลิเคิร์ทแนะนำให้ใช้วิธีกำหนดตัวเลขได้เลข โดยให้ตัวเลขเรียงค่าตามลำดับความสำคัญของตัวเรา จะใช้ 0 1 2 3 4 หรือ 1 2 3 4 5 หรือ -2 -1 0 1 2 ก็ได้ ทั้ง 3 แบบนี้ ความสัมพันธ์เป็น 1.00 คือตัวเดียวกันนั่นเอง

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยต้องนำข้อความไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อสอบเสร็จแล้วนำมาตรวจให้คะแนนแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่าความสัมพันธ์ (r_{xy}) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยกำหนด $\alpha = .05$ หรือ $\alpha = .01$

3.6 การจัดแบบสอบถาม เมื่อได้ข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์แล้ว พิจารณาว่าจะกำหนดกี่ข้อ ตามหลักการถ้าข้อความมีคุณภาพสูงมากจะใช้ 10-15 ข้อก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้ว จะมีตั้งแต่ 20 ข้อขึ้นไป เพราะถ้าจำนวนน้อยข้อความเชื่อมั่นมักจะมีค่าน้อย ความเที่ยงตรงก็ไม่ดีอาจจะเป็นเพราะข้อความแสดงความรู้สึกรู้สึกหรือความเชื่อต่อเป้าไม่ครอบคลุมทุกอย่างในเป้า แบบสอบถามบางฉบับจึงมีเป็น 100 ข้อ การให้จำนวนข้อควรคำนึงถึงกลุ่มตัวอย่าง ระดับอายุ และความสามารถในการอ่าน ระดับเด็ก ๆ จึงไม่ควรมีมากข้อจนเกินไป

3.7 การตรวจให้คะแนน การให้คะแนนให้ตามมาตราที่กำหนดแต่ละข้อ ถ้าเป็นข้อความให้เปลี่ยนมาเป็นตัวเลข ถ้าเป็นตัวเลขแล้วก็นำตัวเลขที่ผู้ตอบเลือกมารวมกัน กรณีข้อความเป็นความรู้สึกทางลบจะต้องกลับตัวเลขกันกับข้อที่ข้อความเป็นทางบวก การแปลคะแนนจะแปลจากผลรวมของทุกข้อก็ได้ เช่น แบบทดสอบมี 10 ข้อ มี 4 มาตรา สอบเสร็จแล้วหา

คะแนนเฉลี่ย ได้ 25.0 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.514 คะแนน จะต้องเทียบคะแนนจากคนสอบ ได้ต่ำสุด 10 คะแนน สูงสุด 40 คะแนน แต่ถ้าอยากแปลผลให้เป็นตัวเลข 4 มาตรา ก็ให้อำนาจจำนวนข้อไปหารคะแนนเฉลี่ยและคะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลออกมาจะเหมือนกับคะแนนของคนสอบเพียงข้อเดียว นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ได้คะแนนเฉลี่ย 2.50 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.5514 คะแนน

3.8 การหาคุณภาพอื่น ๆ เช่น การหาความเชื่อมั่นหาได้โดยสอบซ้ำ (Test – Retest) แบบทดสอบคู่ขนาน (Alternative Forms หรือ Parallel Forms) แบบหาความคงเส้นคงวภายใน (Internal Consistency) สำหรับการหาค่าความเชื่อมั่นแบบหาความคงเส้นคงวภายในนั้นจะสอบเพียงครั้งเดียว แล้วหาค่าความแปรปรวนของแต่ละข้อและความแปรปรวนทั้งฉบับ โดยหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

วิกเตอร์ (Victor. 1964 : 100) ได้กล่าวถึงวิธีการวัดความพึงพอใจไว้ว่า การวัดความพึงพอใจโดยทั่วไปจะใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือใช้แบบสอบถาม การจะเลือกใช้วิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างที่จะวัด เช่น กลุ่มบุคคลที่สามารถอ่านและเข้าใจสื่อทางภาษาได้ก็จะใช้แบบสอบถาม เพราะนอกจากจะประหยัดเวลาแล้วผู้ตอบยังมีอิสระที่จะตอบ ส่วนใหญ่ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถอ่านสื่อทางภาษาได้ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ แต่ต้องแก้ปัญหาเรื่องความเป็นอิสระของผู้ตอบ ในด้านข้อคำถามนั้นบุคคลจะถูกถามถึงระดับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในสิ่งนั้น ๆ ในแง่มุมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิธีการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่ การใช้แบบสอบถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า หรือการใช้แบบสอบถามที่ให้ตอบแบบอิสระ การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ การเลือกใช้วิธีการวัดความพึงพอใจวิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการวัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้แบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสุภาพ เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระดมความคิด ฝึกการทำงานในระบบกลุ่ม ร่วมแสดงความคิดเห็น และนำเสนอผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น จึงมีผู้ศึกษาและทำการวิจัยไว้หลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเขียนกลอนสุภาพ

กนกพร แถวโสภา (2547 : 119 – 120) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่อง การแต่งกลอนสุภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนลำทะเมนชัยศึกษา ตำบลลำทะเมนชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่อง การแต่งกลอนสุภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.31/83.77 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.5264 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 52.64 และมีความพึงพอใจต่อแผนการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่อง การแต่งกลอนสุภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

วรรณภา นิลผาย (2549 : 147 – 150) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการแต่งกาพย์ยานี 11 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมมือโดยใช้แบบฝึกทักษะรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การตรวจสอบความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีทักษะในการทำงานกลุ่ม มีความรับผิดชอบ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีความสามารถในการแต่งกาพย์ยานี 11

สมถวิล มธิศิริกุล (2549 : 72) ได้วิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องกลอนสุภาพ โดยใช้แบบฝึกทักษะและกระบวนการกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสระแถม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัมพร ภูระหงษ์ (2549 : 81 – 82) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมแต่งคำประพันธ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการแต่งคำประพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติต่อวิธีสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ นักเรียนมีความรู้สึกลงในทางบวกอยู่ในระดับดีมาก นิพนธ์ โพธิ์ไทร (2552 : 61 – 63) ได้วิจัยการพัฒนาทักษะการเขียนกลอนสี่ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านถนนโลกใหญ่ อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวุฒิมัย เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสี่ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.49/83.45 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกทักษะไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเขียนกลอนสุภาพพบว่า มีการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ การใช้แบบฝึกทักษะเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

แพรวพรรณ บรรจงศิริทัศน์ (2548 : 128) ได้วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ระหว่างการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่ม Co-op Co-op กับการจัดกิจกรรมตามคู่มือครู ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัย พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยกลุ่ม Co-op Co-op มีประสิทธิภาพ 86.71/82.07 ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดกิจกรรมแบบ Co-op Co-op ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่าง กลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน มีค่าเท่ากับ 0.5266, 0.5893 และ 0.5781 ตามลำดับและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนแบบ กลุ่ม Co-op Co-op มีประสิทธิภาพสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดกิจกรรมด้วยกลุ่ม Co-op Co-op นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80

เนาวรัตน์ ศรีจำ (2549 : 72 – 79) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เรื่องการแต่งกลอนสุภาพ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีสโมสรวทยา กิ่งอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง การแต่งกลอนสุภาพสูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การแต่งกลอนสุภาพอยู่ในระดับมาก

วันดี วิภาตนาวัน (2549 : 78) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะความคิดรวบยอดการสร้างแผนภูมิโนทัศน์โดยใช้เทคนิคกลุ่มร่วมมือในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 พบว่าแบบฝึกทักษะความคิดรวบยอดการสร้างแผนภูมิโนทัศน์โดยใช้เทคนิคกลุ่มร่วมมือในการเรียนวรรณคดีไทยมีประสิทธิภาพ 82.67/93.55 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะความคิดรวบยอดด้วยการสร้างแผนภูมิโนทัศน์โดยใช้เทคนิคกลุ่มร่วมมือในการเรียนวรรณคดีไทยอยู่ในระดับมาก

อนิษฐ์ กรไกร (2549 : 88 – 89) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กาพย์ยานี 11 ด้วยแบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Co – op Co – op และแบบเดี่ยว โรงเรียนเมืองสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุรินทร์ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การเขียนกาพย์ยานี 11 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.07/87.22 ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้แบบเดี่ยวมีประสิทธิภาพ 87.97/84.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีดัชนีประสิทธิผล 0.815 และ 0.803 ตามลำดับ นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มร่วมมือแบบ Co – op Co – op กับนักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบเดี่ยวไม่แตกต่างกัน

สมศักดิ์ เกรมย์ (2552 : 58) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการทำงานร่วมกันโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเรื่องระบอบการปกครอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหัวราชพิทยาคม อำเภอหัวราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือมีทักษะการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีเจตคติต่อการเรียนแบบร่วมมือในระดับมากขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 80

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือพบว่ากิจกรรมดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม ความรับผิดชอบ

ความสามัคคี นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น กล้าคิด กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แมคพีค (McPeake. 1979 : 1788 – A) ได้ศึกษาผลการเรียนจากแบบฝึกหัดอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มศึกษาถึงความสามารถในการอ่าน และเพศที่มีความสามารถในการสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษาที่เมือง Scituate และ Massachusetts จำนวน 129 คน พบว่า ทุกกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์การสะกดคำสูงขึ้น ยกเว้นนักเรียนชายที่มีความบกพร่องด้านการอ่าน และพบว่า แบบฝึกช่วยปรับปรุงความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนทุกคน แต่เวลา 12 สัปดาห์ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ในการสะกดคำไปสู่คำใหม่ที่ยังไม่ได้ศึกษา และคะแนนของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การอ่านยังมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสะกดคำ

ซันยันโต (Sunyanto. 1999 : 3766 – A) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนที่จัดกลุ่ม โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมของห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองโดยมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จากโรงเรียนประถมศึกษา 10 โรงเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 5 จาก 5 โรงเรียนแรกเป็นกลุ่มปฏิบัติการหรือกลุ่มทดลอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 5 จาก 5 โรงเรียนหลังเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนจากครูที่ได้รับการฝึกฝน โดยการจัดกลุ่มนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับการทดสอบจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ได้รับคะแนนความรู้ทางคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ นักเรียนในกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ แต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) กับกลุ่มสอนแบบปกติมีคะแนนไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนในกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) มีเจตคติต่อสภาพแวดล้อมในห้องเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิกัลันด์ (Wicklund. 2002 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบรายบุคคลกับการเรียนรู้แบบร่วมมือกันในระดับมหาวิทยาลัย กำหนดสมมติฐานไว้ 4 ข้อ คือ 1. นักศึกษาที่เรียนแบบรายบุคคลและเรียนแบบร่วมมือกันมีผล

การเรียนรู้แบบต่างกัน 2. การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้รายบุคคลมีการใช้เวลาในการช่วยเหลือของครูแตกต่างกัน 3. นักศึกษาที่เรียนแบบรายบุคคลกับเรียนแบบร่วมมือกัน มีระยะเวลาในการใช้คอมพิวเตอร์ทำงานที่มอบหมายแตกต่างกันและ 4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม จากการศึกษาค้นคว้า นักศึกษาที่เรียนแบบร่วมมือกันใช้เวลาในการศึกษาคอมพิวเตอร์น้อยกว่านักศึกษาที่เรียนแบบรายบุคคล แต่ไม่แตกต่างกันในเรื่องอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในสมมติฐาน

อาร์มสตรอง (Armstrong, 2003 : 884) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้แบบร่วมมือในการจัดกลุ่มนักเรียน โดยยึดเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเป็นทีม (STAD) ได้ทำการศึกษาค้นคว้ากับนักเรียน 47 คน ที่เรียนอยู่ในเกรด 12 ที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม โดยใช้คำอธิบาย การอธิบาย การบรรยาย เอกสารประกอบการเรียนกับการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ จัดกลุ่มโดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอน 2 วิธี ดังกล่าว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีและสะดวกต่อการเรียนสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน และตามข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสอบถามของครูและนักเรียน พบว่า การเรียนแบบร่วมมือช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุข และสนุกสนานกับการเรียนมาก จึงควรนำไปใช้ในการสอนให้เหมาะสม โดยการจัดตารางเรียนแบบเน้นบล็อคเวลา

แคนโกร (Cangro, 2005 : 2535) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบผลกระทบจากการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผลต่อความสำเร็จด้านดนตรีของนักเรียนที่เริ่มฝึกหัด โดยใช้กลยุทธ์ดังกล่าวแทรกในบทเรียนดนตรีในระยะเวลาฝึก 20 สัปดาห์ นักเรียนจะถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยการสุ่ม นักเรียนกลุ่มทดลองจะได้รับการสอนโดยตรงควบคู่กับการทำกิจกรรมที่มีการร่วมมือกัน กลุ่มควบคุม ได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยตรงเท่านั้น นักเรียนทุกคนจะได้เรียนในเนื้อหาสาระเดียวกัน จากหนังสือด้านดนตรีในคาบเรียน เป็นเวลา 30 นาที ในแต่ละสัปดาห์ และมีการสอบย่อยในเรื่องความไพเราะ ท่วงทำนองและลีลาในการแสดง ซึ่งการแสดงจะถูกบันทึกเทปและประเมินโดยผู้วิจัย ซึ่งจะวิเคราะห์ถึงความสามารถด้านการแสดงดนตรีและสภาวะทางอารมณ์ของนักเรียนคนนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสั่งสอนจากครู และมีกิจกรรมที่ได้ร่วมมือกันในการเรียนรู้ จะประสบความสำเร็จในการแสดงดนตรี และมีสภาวะทางอารมณ์มั่นคงกว่านักเรียนที่ได้รับการสั่งสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนชายมีการเรียนรู้แบบร่วมมือดีกว่านักเรียนหญิง

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้แบบฝึกทักษะและกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าวิธีการดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนได้ดี มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการพึ่งพาอาศัยกันและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ส่งผลให้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบปกติ ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อมั่นว่าวิธีการดังกล่าวสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเขียนกลอนสุภาพให้ประสบผลสำเร็จได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University